

ΣΩΜΑ
ΠΡΟΣΚΟΠΩΝ
ΚΥΠΡΟΥ

ΓΕΝΙΚΗ ΕΦΟΡΕΙΑ
ΕΦΟΡΕΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΕΩΝ

ΕΓΧΕΙΡΙΔΙΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΒΑΘΜΟΦΟΡΩΝ "SAFE FROM HARM"

ΕΥΡΩΠΑΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ DAPHNE III

Δημιουργώντας ένα ασφαλές περιβάλλον
για παιδιά και νέους σε οργανώσεις νεολαίας

Με την οικονομική υποστήριξη του Προγράμματος Daphne III της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Περιεχόμενα

Περιεχόμενα.....	0
Χαιρετισμός του Προέδρου του Διοικητικού Συμβουλίου του Σ.Π.Κ.	5
Χαιρετισμός Γενικού Εφόρου Σ.Π.Κ.	6
Χαιρετισμός Επιτρόπου Προστασίας των Δικαιωμάτων του Παιδιού	7
Χαιρετισμός Δρ. Αδάμου Χατζηπαναγή	9
Πρόλογος	11
1. Στόχοι του Προγράμματος "Safe from Harm"	13
2. Προσκοπισμός, ένα ασφαλές περιβάλλον.....	15
3. Θεσμικό και Νομοθετικό Πλαίσιο.....	17
3.1. Διεθνής Σύμβαση για τα Δικαιώματα του παιδιού.....	18
4. Ρόλοι και ευθύνες εντός του Σώματος Προσκόπων Κύπρου.....	20
4.1. Ρόλος του Σώματος Προσκόπων Κύπρου	20
4.2. Ευθύνες των ενηλίκων στον Προσκοπισμό	20
5. Κακοποίηση.....	21
5.1. Τι είναι;.....	21
5.2. Μορφές Κακοποίησης.....	22
5.2.1. Σωματική Κακοποίηση.....	22

5.2.2.	Σεξουαλική κακοποίηση	22
5.2.3.	Συναισθηματική κακοποίηση	25
5.2.4.	Παραμέληση	26
5.2.5.	Βία στο ζευγάρι.....	27
5.2.6.	Εκμετάλλευση.....	28
5.2.7.	Εκφοβισμός.....	28
5.3.	Αιτίες	28
5.4.	Διάγνωση.....	29
5.5.	Επιπτώσεις	30
5.6.	Παρέμβαση	31
6.	Εκφοβισμός - Bullying.....	34
6.1.	Αντιμετώπιση του εκφοβισμού και της βίας στο ΣΠΚ.....	34
6.2.	Τι είναι ο εκφοβισμός;.....	34
6.3.	Ανάλυση Εννοιών	35
6.3.1.	Κοινωνικοποίηση.....	35
6.3.2.	Εκφοβισμός.....	36
6.3.3.	Αρνητικές πράξεις.....	36
6.3.4.	Επιθετικότητα	36

6.3.5.	Πείραγμα	37
6.3.6.	Παιδί - Θύμα	37
6.3.7.	Παιδί - Θύτης.....	38
6.3.8.	Παιδί - Θεατής	39
6.3.9.	Θυματοποίηση.....	39
6.4.	Οι πιο συνηθισμένες εκδηλώσεις βίας.....	39
6.5.	Εκφοβισμός, ένα σύνθετο φαινόμενο	43
6.6.	Οι ψυχοκοινωνικές επιπτώσεις.....	45
6.7.	Διαχωρισμός	47
6.7.1.	Το Θύμα (αυτός που δέχεται την επίθεση).....	47
6.7.2.	Θύτης (αυτός που προκαλεί την επίθεση)	48
6.7.3.	Θεατές (τα παιδιά που παρακολουθούν την επίθεση)	49
6.8.	Τα σημάδια του εκφοβισμού.....	50
6.8.1.	Αντιμετώπιση του παιδιού – Θύματος	50
6.9.	Πρόληψη.....	51
6.10.	Τακτικές κατά του εκφοβισμού	53
6.11.	Αντιμετώπιση	54
6.12.	Ηλεκτρονικός εκφοβισμός	56

6.12.1.	Επιπτώσεις του Ηλεκτρονικού Εκφοβισμού.....	57
6.12.2.	Σε περιπτώσεις ηλεκτρονικού εκφοβισμού συνιστάται το Θύμα:.....	57
7.	Σχέδιο Δράσης.....	58
8.	Βιβλιογραφία και σημαντικές ιστοσελίδες.....	63
9.	Σημαντικά Τηλέφωνα.....	64

Χαιρετισμός του Προέδρου του Διοικητικού Συμβουλίου του Σ.Π.Κ.

Με ιδιαίτερη χαρά χαιρετίζω, ως Πρόεδρος του Διοικητικού Συμβουλίου του Σώματος Προσκόπων Κύπρου, την έκδοση του αξιόλογου αυτού εγχειριδίου «Safe from harm».

Όταν τέθηκε σε ισχύ η διεθνής σύμβαση για τα δικαιώματα του παιδιού στις 26 Ιανουαρίου 1990, ήδη η Προσκοπική Κίνηση μέσα από τις αρχές και την προσκοπική μέθοδο, δεσμευόταν να αναπτύξει την προσωπικότητα των παιδιών και των νέων μέσα σε ένα υγιές και ασφαλές περιβάλλον.

Με τον ίδιο τρόπο και σήμερα δημιουργεί ένα ασφαλές περιβάλλον στο οποίο προλαμβάνονται, καταπολεμούνται αλλά και αποκλείονται η βία, ο εκφοβισμός (bullying), η σωματική, η συναισθηματική, και η σεξουαλική κακοποίηση, η παραμέληση.

Μέσα στις σελίδες αυτού του εγχειριδίου, με ένα συστηματικό και μεθοδικό τρόπο, αλλά και συγχρόνως απλά διατυπωμένο, αναδύονται ιδέες και τρόποι για χειρισμό των παιδιών και των νέων που θα βοηθήσουν τα μέγιστα τους Βαθμοφόρους μας.

Είμαι βέβαιος ότι θα τύχει της δέουσας υποδοχής από όλους τους Βαθμοφόρους.

Τελειώνοντας θα ήθελα να επαινέσω, να συγχαρώ αλλά και να εκφράσω τις θερμές μου ευχαριστίες στους συντελεστές αυτής της έκδοσης, οι οποίοι με επίπονη, μεθοδική και καθ' όλα υπεύθυνη εργασία, δίνοντας το είναι τους, μας έχουν ετοιμάσει αυτό το αξιόλογο έργο.

Γεώργιος Τσίγκος

Πρόεδρος Διοικητικού Συμβουλίου Σώματος Προσκόπων Κύπρου

Χαιρετισμός Γενικού Εφόρου Σ.Π.Κ.

Το Σώμα Προσκόπων Κύπρου με την συμμετοχή του στο Πρόγραμμα αυτό που έχει ως σκοπό την προστασία των παιδιών και των νέων από κάθε μορφή βίας, έμπρακτα εκπληρώνει τον βασικό του στόχο που είναι **η αγωγή των παιδιών με τις αξίες και αρχές της προσκοπικής κίνησης.**

Το Σώμα Προσκόπων εντάσσοντας στα εκπαιδευτικά προγράμματα των ενηλίκων μελών του, θέματα προστασίας των παιδιών από κάθε μορφή βίας και βελτίωσης του επιπέδου προστασίας της υγείας και ευημερίας των παιδιών, συνειδητά έχει συμπεριλάβει το θέμα στις προτεραιότητες του, συμβάλλοντας έτσι στη προσπάθεια της πολιτείας για λήψη των απαραίτητων προληπτικών ενεργειών και δράσεων. Και αυτό γιατί πιστεύουμε ότι η προσπάθεια της κοινωνίας μας για πάταξη των φαινομένων αυτών για να καρποφορήσει, πρέπει να γίνει σωστά, οργανωμένα και προπάντων με κατάλληλα εκπαιδευμένα στελέχη.

Επιθυμώ να εκφράσω τις θερμές μου ευχαριστίες σε όλα τα μέλη της ομάδας που πήρε μέρος στο πρόγραμμα και εργάστηκαν σκληρά και συνειδητά για την ετοιμασία του βοηθήματος αυτού.

Ανδρέας Λάμπρου

Γενικός Έφορος

Χαιρετισμός Επιτρόπου Προστασίας των Δικαιωμάτων του Παιδιού

Είναι με ιδιαίτερη ικανοποίηση που χαιρετίζω την έκδοση του εγχειριδίου εκπαίδευσης βαθμοφόρων “Safe from Harm” του Σώματος Προσκόπων Κύπρου το οποίο ετοιμάστηκε στα πλαίσια του Ευρωπαϊκού Προγράμματος Daphne III “Δημιουργώντας ένα ασφαλές περιβάλλον για παιδιά και νέους σε οργανώσεις νεολαίας”.

Η Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού κατοχυρώνει το απαράβατο και αναφαίρετο δικαίωμα κάθε παιδιού να μεγαλώνει σε ένα ασφαλές και πλήρως απαλλαγμένο από κάθε μορφής βία περιβάλλον. Ωστόσο, και παρά την διαρκή αποφασιστικότητα που επιδεικνύεται από τη συντεταγμένη πολιτεία και τα θεσμικά της όργανα αλλά και τις αξιέπαινες πρωτοβουλίες και δράσεις που αναλαμβάνονται κατά καιρούς στο πλαίσιο της κοινωνίας των πολιτών, η βία κατά των παιδιών παραμένει παρούσα, αναπόσπαστο κομμάτι των ευρύτερων φαινομένων βίας που μαστίζουν τις σύγχρονες κοινωνίες. Η βία κατά των παιδιών εκδηλώνεται σε διάφορες μορφές και σε διαφορετικά κοινωνικά πλαίσια προκαλώντας σωματικό ή/ και ψυχοσυναισθηματικό πόνο στα παιδιά και χαράσσοντας ανεξίτηλα το υπόλοιπο της ζωής τους.

Η πρόληψη και καταπολέμηση της βίας κατά των παιδιών παραμένει μια διαρκής πρόκληση για την κοινωνία μας στο σύνολό της και τον καθένα και την καθεμία από μας ξεχωριστά. Είναι για τούτο που θεωρώ ιδιαίτερα θετικό βήμα την πρωτοβουλία του Σώματος Προσκόπων Κύπρου, ενός από τα πλέον δημοφιλή νεανικά κινήματα στον τόπο μας, να εμπλακεί ενεργά στην προσπάθεια καταπολέμησης και πρόληψης της βίας κατά των παιδιών, ιδιαίτερα αυτή που εκδηλώνεται στο πλαίσιο οργανώσεων νέων. Το εγχειρίδιο, “Safe from Harm”, προσεγγίζει το θέμα της βίας κατά των παιδιών στη

βάση των δικαιωμάτων του παιδιού και κατά τρόπο σφαιρικό και συνάμα απλό και κατανοητό. Με τον τρόπο αυτό μπορεί να αποτελέσει ένα άριστο εργαλείο εκπαίδευσης των βαθμοφόρων μελών του προσκοπισμού, στο θέμα της πρόληψης και καταπολέμησης της βίας κατά των παιδιών, προκειμένου να είναι σε θέση να παρέχουν ένα ασφαλές περιβάλλον για τα λυκόπουλα, τους προσκόπους και ανιχνευτές, συμβάλλοντας έτσι αποφασιστικά στην ενίσχυση των δικαιωμάτων του παιδιού.

Εκφράζω τα θερμότερα μου συγχαρητήρια στο Γενικό Έφορο του Σώματος Προσκόπων Κύπρου και σε όσες και όσους εργάστηκαν στην ετοιμασία του εγχειριδίου και εύχομαι η δική τους πρωτοβουλία να βρει μιμητές εντός του ευρύτερου πλαισίου των νεανικών οργανώσεων στην Κύπρο.

Λήδα Κουρσουμπά

Επίτροπος Προστασίας των Δικαιωμάτων του Παιδιού

Χαιρετισμός Δρ. Αδάμου Χατζηπαναγή

Η κακοποίηση των παιδιών καθώς επίσης και ο εκφοβισμός αποτελεί δυσάρεστη πραγματικότητα στη σύγχρονή μας κοινωνία και δυστυχώς πολλές φορές λαμβάνει επιδημικές διαστάσεις.

Η κακοποίηση ενός παιδιού δεν αφορά μόνο τη σωματική βία που μπορεί να του ασκηθεί. Ένα παιδί μπορεί να κακοποιηθεί με πολλούς άλλους τρόπους όπως:

- Σεξουαλική κακοποίηση
- Συναισθηματική κακοποίηση
- Παραμέληση
- Εκμετάλλευση

Ο εκφοβισμός δεν αποτελεί φαινόμενο που συμβαίνει μόνο μέσα στα σχολεία αλλά μπορεί να συμβεί ακόμα και μέσα στην ίδια την οικογένεια καθώς επίσης και στην κοινωνία γενικότερα. Υπάρχουν πάρα πολλές μορφές εκφοβισμού που μπορεί ο θύτης να χρησιμοποιήσει για να παρενοχλήσει το θύμα.

Το εγχειρίδιο που κρατάτε στα χέρια σας αποτελεί ένα χρήσιμο οδηγό, ο οποίος είναι γραμμένος σε απλή κατανοητή γλώσσα και περιλαμβάνει χρήσιμες πληροφορίες στο αναγνώστη.

Πραγματεύεται με λεπτομέρεια τα θέματα που αφορούν την κακοποίηση και τον εκφοβισμό και δίνει χρήσιμες, πρακτικές συμβουλές για τα ακόλουθα:

- Πώς να αναγνωρίσετε και να υποψιαστείτε τα πρώιμα σημάδια κακοποίησης και εκφοβισμού.
- Συμβουλές πρόληψης.
- Τρόποι αντιμετώπισης τόσο του θύματος όσο και του θύτη.

Τα θερμά μου συγχαρητήρια στους συγγραφείς του βιβλίου και στους πρόσκοπους για την πραγματικά αξιόλογη και σημαντική πρωτοβουλία.

Δρ Αδάμος Χατζηπαναγής

Δ/ντης Παιδιατρικής Κλινικής Νοσοκομείου Λάρνακας
Επίκουρος Καθηγητής Παιδιατρικής
Ιατρική Σχολή, Ευρωπαϊκού Πανεπιστημίου Κύπρου

Πρόλογος

Η κακοποίηση των παιδιών δεν είναι καινούργιο φαινόμενο· υπάρχει εδώ και γενιές, σε διάφορες μορφές. Τα τελευταία χρόνια ειδικό στο χώρο της προστασίας των παιδιών και των δικαιωμάτων τους έχουν αρχίσει και αναγνωρίζουν τη συναισθηματική, ψυχολογική και σωματική βλάβη, που μπορεί να υποστεί ένα παιδί εξαιτίας της κακοποίησης, είτε αυτή γίνεται εντός ή εκτός του οικογενειακού περιβάλλοντος.

Παρά τη μεγάλη προσπάθεια που έχει γίνει για να αντιμετωπιστεί το φαινόμενο αυτό, σε πολλά κράτη ο κόσμος θεωρεί ότι το πρόβλημα εξακολουθεί να υπάρχει. Έρευνες δείχνουν ότι το φαινόμενο αυτό συνεχώς αυξάνεται. Έτσι, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο σε συνεργασία με το Συμβούλιο των Υπουργών, στην προσπάθειά τους να εφαρμόσουν ομοιόμορφη ευρωπαϊκή λύση για το πρόβλημα στις διάφορες μορφές του, το 2000 εδραίωσαν το πρόγραμμα Daphne.

Ο στόχος του προγράμματος είναι η συνεισφορά στην προστασία παιδιών, νέων και γυναικών από κάθε μορφή βίας και η εξασφάλιση υψηλού επιπέδου προστασίας της υγείας, της ευημερίας και της κοινωνικής συνοχής. Διαπιστώνοντας ότι υπάρχουν κοινά σημεία μεταξύ των κρατών-μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, το πρόγραμμα αυτό αξιολογεί τη βάση γνώσης του ζητήματος της κακοποίησης στις διάφορες περιπτώσεις και προσπαθεί να ευαισθητοποιήσει τις ομάδες-στόχους: παιδιά, νέους, γονείς και εκπαιδευτικούς. Το Πρόγραμμα Daphne III βασίζεται στα επιτεύγματα των

προηγούμενων Daphne (2000-2003) και Daphne II (2004-2008) προγραμμάτων που ολοκληρώθηκαν επιτυχώς.

Με αυτό το σκεπτικό, το Σώμα Προσκόπων Κύπρου εντάσσει στις εκπαιδεύσεις των βαθμοφόρων του το θέμα της πρόληψης και αντιμετώπισης της κακοποίησης. Ευχόμαστε το παρόν εγχειρίδιο να αποτελέσει βοήθημα για κάθε βαθμοφόρο-εθελοντή που βρίσκεται σε συνεχή αλληλεπίδραση με παιδιά και νέους στο προσκοπικό περιβάλλον.

Λευκωσία, Μάιος 2014

Ομάδα "Safe from Harm" Κύπρου

Αντρέας Χριστοδουλίδης

40^{ον} Σ.Π. Εγκωμης

Αμαλία Δρουσιώτου

91^{ον} Σ.Π. Αγίου Ανδρέα

Μαρία-Αναστασία Κυριακίδου

107^{ον} Σ.Π. Λυκαβητού

Γιώργος Νεοφύτου

107^{ον} Σ.Π. Λυκαβητού

Νίκη Καρουλλά

123^{ον} Σ.Π. Λύσης

Ουρανία Χαραλάμπους

143^{ον} Σ.Ν/Π. Καραβά

Βασίλης Χριστοδούλου

301^{ον} Σ.Π. Κοκκινότριμιθιάς

Άντρη Σολωμού

Ε. Ε. Κερύνειας

Θεόδωρος Ζάρκας

Γ.Ε./Εφορεία Εκπαιδεύσεων

1. Στόχοι του Προγράμματος "Safe from Harm"

Στόχος του προγράμματος Daphne III είναι να συμβάλει στην προστασία των παιδιών, εφήβων και γυναικών έναντι όλων των μορφών βίας και να επιτύχει υψηλό επίπεδο προστασίας της υγείας, ευημερίας και κοινωνικής συνοχής στην Ευρώπη. Το πρόγραμμα "Safe from Harm" αποτελεί μέρος του προγράμματος Daphne III και ασχολείται με το ζήτημα των επιβλαβών, κακών ή λανθασμένων πρακτικών και της βίας κατά ανηλίκων σε οργανώσεις νεολαίας (<http://safefromharm.eu>).

Ο προσκοπισμός είναι ένα κίνημα νεολαίας που παρέχει ένα ασφαλές περιβάλλον για τα παιδιά και τους νέους ανθρώπους που συμμετέχουν σ' αυτό. Παιδιά και νέοι άνθρωποι υποστηρίζονται από ένα μεγάλο δίκτυο νέων εθελοντών, τους βαθμοφόρους. Επιβλαβείς πρακτικές και βία μπορούν να λάβουν χώρα τόσο μέσα όσο και έξω από το περιβάλλον του προσκοπισμού.

Το World Organisation of the Scout Movement (WOSM) επιδιώκει να ευαισθητοποιήσει και να εφοδιάσει με τις αναγκαίες δεξιότητες, γνώσεις και ικανότητες τους βαθμοφόρους, ώστε να αποφεύγονται οι επιβλαβείς ή λανθασμένες πρακτικές και να γνωρίζουν τον ορθό τρόπο για την αντιμετώπιση της βίας, που μπορεί να εντοπιστεί μέσα ή έξω από οποιαδήποτε οργάνωση νεολαίας και να εξασφαλίσει ότι θα παρέχεται σε κάθε περίπτωση ένα ασφαλές περιβάλλον.

Οι βαθμοφόροι είναι εκείνοι που έρχονται σε άμεση επαφή με τα παιδιά και τους νέους. Ως εκ τούτου, είναι απαραίτητο όλοι οι βαθμοφόροι να παίρνουν στα σοβαρά την ευθύνη που φέρουν για την προστασία των παιδιών και των νέων. Ταυτόχρονα είναι απαραίτητο να τεθούν σε εφαρμογή οι κατάλληλες πολιτικές και πρακτικές, ώστε να εμπεδωθεί η ευθύνη που έχει ο κάθε βαθμοφόρος.

Η προστασία των συμφερόντων των νέων θα πρέπει να είναι αναπόσπαστο και δομημένο κομμάτι της πολιτικής και της πρακτικής όλων των μελών του ΣΠΚ. Μια τέτοια πολιτική θα προστατέψει όχι μόνο τα παιδιά και τους νέους, αλλά και αυτούς που δουλεύουν μαζί τους και επωμίζονται την ευθύνη για αυτούς. Οι εθελοντές βαθμοφόροι χρειάζεται να τύχουν κατάλληλης εκπαίδευσης, ώστε να δημιουργηθεί ένα ασφαλές περιβάλλον για τους νέους αλλά και για να προστατέψουν οι ίδιοι τους εαυτούς τους από οποιαδήποτε υπόνοια ανάρμοστης συμπεριφοράς.

Το καθήκον των εθελοντών-βαθμοφόρων είναι να βοηθούν τα ανήλικα μέλη του προσκοπισμού να αναπτύξουν πλήρως τις διανοητικές, φυσικές και συναισθηματικές δυνατότητές τους. Τα παιδιά και οι νέοι εμπιστεύονται και εξαρτώνται από τους ενήλικους για να τους προστατέψουν από οποιαδήποτε δυσάρεστη κατάσταση. Η ανάγκη για μια πολιτική προστασίας των παιδιών είναι απαραίτητη, ώστε να εξασφαλισθεί, ότι τα παιδιά και οι νέοι είναι πραγματικά ασφαλείς και οι εθελοντές, που είναι υπεύθυνοι για εκείνους, έχουν απόλυτη γνώση της ευθύνης τους.

Η εφαρμογή του προγράμματος στην Κύπρο στοχεύει στα ακόλουθα:

- Να ενημερώσει για τις μορφές βίας και κακοποίησης κατά των παιδιών και των νέων καθώς και για τις επιβλαβείς ή λανθασμένες πρακτικές.
- Να παρουσιάσει ορθές πρακτικές.
- Να παρέχει σαφείς κατευθυντήριες γραμμές για την πρόληψη περιστατικών βίας.
- Να παρέχει σαφείς κατευθυντήριες γραμμές για την παρέμβαση σε περιστατικά βίας και κακοποίησης.
- Να διασφαλίσει την προσβασιμότητα και εφαρμογή της πολιτικής του ΣΠΚ για ένα ασφαλές περιβάλλον για τους νέους στον προσκοπισμό.

2. Προσκοπισμός, ένα ασφαλές περιβάλλον

Ο προσκοπισμός συμπληρώνει τη διαπαιδαγώγηση που προσφέρει η οικογένεια και το σχολείο, αναπτύσσει την αυτενέργεια, την πρωτοβουλία και τη διάθεση για μάθηση και απόκτηση νέων εμπειριών. Οι πρόσκοποι ανακαλύπτουν τον κόσμο έξω από τις τάξεις του σχολείου, μέσα από τις εμπειρίες μιας συναρπαστικής και περιπετειώδους περιπλάνησης. Ο προσκοπισμός συμβάλλει στην ανάπτυξη των ψυχικών, πνευματικών και κοινωνικών ικανοτήτων των νέων, ώστε να καταστούν χρήσιμοι και υπεύθυνοι πολίτες, με επίγνωση της ευρύτερης αποστολής τους ως μέλη της τοπικής, της εθνικής και της διεθνούς κοινωνίας (<http://www.cyrusscouts.org>).

Παρ' όλα αυτά, στο θετικό περιβάλλον που δημιουργείται στον προσκοπισμό, παραδοκεί η ύπαρξη κακοποίησης. Κι αυτό γιατί:

- Υπάρχει ψηλός βαθμός σωματικής επαφής/ εγγύτητας με κίνδυνο την κατάχρησή της.
- Οι πρόσκοποι βασίζονται στις αρχές της εμπιστοσύνης, κάτι που συχνά δημιουργεί έλλειψη ελέγχου και διαφάνειας.
- Η προσκοπική ζωή χαρακτηρίζεται από απλότητα, η οποία όμως μπορεί να δημιουργήσει έλλειψη σεβασμού της ιδιωτικής και προσωπικής ζωής του ατόμου.
- Ισχύουν παραδόσεις και τελετουργικά για τα οποία δε γίνεται αναστοχασμός ως προς την καταλληλότητά τους.

Συμπερασματικά, το φαινόμενο της κακοποίησης είναι δυνατό να συμβαίνει έξω αλλά και μέσα στο πλαίσιο του προσκοπισμού. Οι δράσεις και οι δραστηριότητες στον προσκοπισμό μπορούν να γίνουν ελκυστικές στους «λάθος ανθρώπους». Ο προσκοπισμός θέλει και πρέπει να αποτελεί ένα ασφαλές περιβάλλον για τους νέους.

Οι γονείς δείχνουν εμπιστοσύνη στον προσκοπισμό και το έργο του. Η εμπιστοσύνη αυτή μπορεί να παραμείνει ακλόνητη μόνο με τη διασφάλιση της προστασίας των παιδιών από κάθε μορφή βίας.

Με την εμπλοκή του ΣΠΚ στο πρόγραμμα Daphne III "Safe from Harm" της Ευρωπαϊκής Ένωσης, το ΣΠΚ δεσμεύεται άμεσα και επίσημα στην πολιτική του, η οποία θα πρέπει να στοχεύει στην προστασία όλων των μελών του Σώματος από οποιαδήποτε μορφή βίας – φυσική, σεξουαλική, λεκτική, συναισθηματική- κακοποίηση ή παραμέληση.

Σύμφωνα με την πιο πάνω πολιτική το ΣΠΚ δεσμεύεται να:

- Αναγνωρίζει τη διαφορετικότητα των ατόμων.
- Σέβεται και να λαμβάνει υπόψη τα ενδιαφέροντα των νέων.
- Σέβεται τα δικαιώματα, επιθυμίες και συναισθήματα των νέων.
- Εφαρμόζει κώδικα συμπεριφοράς, με σκοπό να προστατέψει τους νέους από οποιαδήποτε μορφή κακοποίησης.
- Προστατεύει τους νέους σύμφωνα με τις αρχές των κανονισμών του ΣΠΚ αλλά και τη Διακήρυξη των Δικαιωμάτων του Παιδιού των Ηνωμένων Εθνών.

3. Θεσμικό και Νομοθετικό Πλαίσιο

Πρωταρχικός μας στόχος είναι η δημιουργία ενός ασφαλούς περιβάλλοντος για τα λυκόπουλα, προσκόπους και ανιχνευτές του ΣΠΚ. Ο προσκοπισμός λειτουργεί μέσα σε ένα ευρύτερο κοινωνικό πλαίσιο, γι'αυτό η ενασχόληση με θέματα κακοποίησης προϋποθέτει τη συνεργασία και με άλλους φορείς όπως ο Σύνδεσμος Πρόληψης και

Αντιμετώπισης της Βίας στην Οικογένεια, Επαρχιακά Γραφεία Ευημερίας, Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού/Υπηρεσία Εκπαιδευτικής Ψυχολογίας, Αστυνομία Κύπρου.

3.1. Διεθνής Σύμβαση για τα Δικαιώματα του παιδιού

Κύριο εργαλείο για την προστασία των δικαιωμάτων του παιδιού και γενικότερα για την προστασία των παιδιών αποτελεί η Διεθνής Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού -με τα προαιρετικά της πρωτόκολλα-, η οποία ψηφίστηκε στις 20/11/1989 από τον Οργανισμό Ηνωμένων Εθνών και σύντομα ενσωματώθηκε στο δίκαιο όλων των κρατών-μελών του διεθνούς οργανισμού (πλην των ΗΠΑ και της Σομαλίας). Η Σύμβαση αυτή επικυρώθηκε από την Κύπρο με απόφαση του Υπουργικού Συμβουλίου ημερομηνίας 20 Σεπτεμβρίου 1990 (υπ' αρ. 34.150).

Παράλληλα, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή έχει αναγνωρίσει τα δικαιώματα των παιδιών ως μια από τις κύριες προτεραιότητές της.

Σύμφωνα με τη Διεθνή Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού τα σχετικά με την κακοποίηση άρθρα είναι:

Άρθρο 2 – Διακρίσεις

Όλα τα παιδιά έχουν αυτά τα δικαιώματα, ανεξάρτητα από το ποια είναι, πού ζουν, τι κάνουν οι γονείς τους, ποια γλώσσα μιλάνε, ποια είναι η θρησκεία τους, αν είναι αγόρια ή κορίτσια, ποιες είναι οι παραδόσεις τους, αν έχουν κάποια αναπηρία, αν είναι πλούσια ή φτωχά. Κανένα παιδί δεν πρέπει να αντιμετωπίζεται άδικα για κανένα λόγο.

Άρθρο 13 – Ελευθερία έκφρασης

Έχεις το δικαίωμα να ανακαλύπτεις πράγματα και να μοιράζεσαι τις σκέψεις σου με άλλους, μιλώντας, ζωγραφίζοντας, γράφοντας ή με οποιονδήποτε άλλο τρόπο εκτός και αν αυτός βλάπτει ή προσβάλλει άλλους ανθρώπους.

Άρθρο 16 – Προσωπική ζωή

Έχεις το δικαίωμα σεβασμού της ιδιωτικής σου ζωής.

Άρθρο 19 – Προστασία από κάθε μορφή βίας

Το παιδί έχει το δικαίωμα να προστατεύεται από κάθε μορφή βίας, προσβολή, παραμέληση, εγκατάλειψη, σωματική, ψυχολογική, πνευματική ή σεξουαλική κακοποίηση και εκμετάλλευση, όσο βρίσκονται στην ευθύνη των γονιών και ή των κηδεμόνων του ή άλλων προσώπων στα οποία αυτοί τα έχουν εμπιστευθεί.

Άρθρο 34 – Σεξουαλική εκμετάλλευση

Το παιδί έχει δικαίωμα σε μια ζωή ελεύθερη από σεξουαλική κακοποίηση.

Άρθρο 36 – Άλλες μορφές εκμετάλλευσης

Έχεις δικαίωμα προστασίας από κάθε μορφή εκμετάλλευσης.

Άρθρο 37 – Βασανιστήρια και στέρηση ελευθερίας

Κανείς δεν επιτρέπεται να τιμωρήσει το παιδί με σκληρό ή επιβλαβή τρόπο.

4. Ρόλοι και ευθύνες εντός του Σώματος Προσκόπων Κύπρου

4.1. Ρόλος του Σώματος Προσκόπων Κύπρου

Το ΣΠΚ δε διεξάγει έρευνες αλλά συνεργάζεται με τις αρμόδιες αρχές για την υποστήριξη των μελών του. Η πολιτική δημιουργία ασφαλούς περιβάλλοντος μακριά από οποιαδήποτε μορφή βίας ή κακοποίησης ισχύει για όλες τις δράσεις σε τοπικό, επαρχιακό, εθνικό και διεθνές επίπεδο, σε κατασκηνώσεις, διήμερα, εξορμήσεις, συγκεντρώσεις, εκπαιδεύσεις.

4.2. Ευθύνες των ενηλίκων στον Προσκοπισμό

Οι ενήλικες-μέλη του ΣΠΚ είναι υπεύθυνοι για την τήρηση της πολιτικής που διατηρεί το ΣΠΚ για τη δημιουργία ενός ασφαλούς περιβάλλοντος για τα ανήλικα του μέλη. Συγκεκριμένα, είναι ευθύνη των ενηλίκων να εξασφαλίσουν ότι:

- Η συμπεριφορά τους είναι κατάλληλη ανά πάσα στιγμή.
- Τηρούν τους κανόνες που έχουν θεσπιστεί / Κώδικας Συμπεριφοράς για την ασφάλεια και την προστασία των νέων.
- Ακολουθούν τις διαδικασίες/ Σχέδιο Δράσης σε περίπτωση περιστατικού κακοποίησης παιδιών.
- Αναγνωρίζουν τη θέση ευθύνης στην οποία έχουν τοποθετηθεί.
- Από κάθε άποψη, οι σχέσεις που δημιουργούν οι βαθμοφόροι με τα ανήλικα μέλη να είναι υγιείς.

5. Κακοποίηση

5.1. Τι είναι;

Κακοποίηση είναι η άσκηση βίας με σκοπό την «επιβολή έλεγχου» ή την υποταγή. Αυτός που κακοποιεί αισθάνεται ή/και είναι πιο ισχυρός από αυτόν που κακοποιείται, ο οποίος νιώθει ανήμπορος να αντιδράσει. Έτσι, δημιουργούνται οι θύτες και τα θύματα.

Η κακοποίηση μπορεί να λάβει χώρα στο σπίτι, στο σχολείο, στο προσκοπέιο ή σε οποιοδήποτε μέρος, όπου το νεαρό άτομο περνάει την ώρα του. Στις περισσότερες των περιπτώσεων, το νεαρό άτομο δέχεται κακοποίηση από προσφιλές σε εκείνο άτομο (γονιός, συγγενής, δάσκαλος, φίλος κλπ).

Η βία χρησιμοποιείται, ακόμα και στις μέρες μας, από τους γονείς, ως μέσο πειθαρχίας, για να επιβληθούν στα παιδιά τους. Ενδεχομένως, άρα, τα παιδιά να πέφτουν θύματα κακοποίησης ακόμη και στο σπίτι.

Ο όρος «βία στα παιδιά» χρησιμοποιείται για να περιγράψει τους διάφορους τρόπους με τους οποίους οι άνθρωποι μπορούν να βλάψουν τους ανήλικους. Αυτή η δυσάρεστη πρακτική μπορεί να πάρει τη μορφή φυσικού τραυματισμού, σεξουαλικής βίας, συναισθηματικής βίας ή αμέλειας και προκαλεί τραύμα, πόνο, φόβο, δυσφορία, ενοχή και γενικότερα έχει πολυάριθμες αρνητικές συνέπειες για το άτομο που τη δέχεται. Η κακοποίηση προκαλεί, παράλληλα, ανισορροπία δυνάμεων, ψυχική ή σωματική. Ένας

νέος μπορεί να υποφέρει από ένα είδος ή από το συνδυασμό περισσότερων μορφών κακοποίησης.

5.2. Μορφές Κακοποίησης

5.2.1. Σωματική Κακοποίηση

Ως σωματική κακοποίηση ορίζεται η κατάσταση στην οποία ενήλικοι, ηθελημένα, προκαλούν σωματικές βλάβες σε νεαρό άτομο είτε αποτυγχάνουν να το προστατεύσουν από σωματική κακοποίηση. Οι τρόποι με τους οποίους εκδηλώνεται η σωματική κακοποίηση περιλαμβάνουν το «ξύλο», το ταρακούνημα, η πίεση, το κάψιμο και το δάγκωμα κ.ά. Η χορήγηση σε παιδί ή νέο δηλητηριωδών ουσιών, ακατάλληλων ναρκωτικών, αλκοόλ και η προσπάθεια πρόκλησης ασφυξίας ή πνιγμού είναι επίσης παραδείγματα σωματικής κακοποίησης.

5.2.2. Σεξουαλική κακοποίηση

Η σεξουαλική κακοποίηση είναι μια μορφή κακοποίησης που περιλαμβάνει επαφές ή αλληλεπιδράσεις μεταξύ παιδιού και ενήλικα, όταν το παιδί χρησιμοποιείται για σεξουαλική διέγερση του δράστη ή άλλου ατόμου, όταν ο δράστης ή κάποιος άλλο άτομο βρίσκονται σε θέση ισχύος ως προς το θύμα (επαφή ή διείσδυση με οποιοδήποτε τρόπο στα γεννητικά όργανα ή τον πρωκτό του παιδιού από ενήλικα ή το αντίστροφο, έκθεση παιδιού σε πορνογραφικό υλικό κ.ά.) Γενικά, οποιαδήποτε πράξη με παιδιά, η οποία περιλαμβάνει σεξουαλική διέγερση του ενήλικα είναι κακοποίηση. Το παιδί

μπορεί πάντα να αντιληφθεί ότι υπάρχει κάτι «περίεργο» στην ατμόσφαιρα και τραυματίζεται ψυχικά από αυτό.

Ο πραγματικός αριθμός των περιστατικών σεξουαλικής κακοποίησης είναι πολύ μεγαλύτερος απ' ό,τι αναφέρεται και συνεπώς είναι δύσκολο να υπολογιστεί. Συνήθως η ντροπή και ο φόβος εμποδίζουν τα παιδιά να μιλήσουν. Διεθνώς, ερευνητές συμφωνούν ότι περίπου 1 στις 4 ή 5 γυναίκες και 1 στους 6 ή 7 άνδρες έχουν υποστεί κάποια μορφή σεξουαλικής κακοποίησης μέχρι να ενηλικιωθούν, ενώ 3 στα 4 παιδιά-θύματα δε θα μιλήσουν κατά τη διάρκεια της παιδικής τους ηλικίας για την κακοποίηση που είχαν υποστεί.

Πέρα του 90% των ατόμων που κακοποιούν παιδιά είναι άτομα γνωστά στο παιδί, είτε από το άμεσο ή έμμεσο οικογενειακό περιβάλλον ή φίλοι της οικογένειας, γείτονες, επαγγελματίες που ασχολούνται με παιδιά κλπ.

Σε πολλές περιπτώσεις σεξουαλικής κακοποίησης ως δράστες παρουσιάζονται έφηβοι ή νεαροί ενήλικες. Όταν παρατηρείται έφηβοι να έχουν σεξουαλικό ενδιαφέρον για μικρότερα παιδιά, θα πρέπει να αναζητηθεί έγκαιρα ψυχοθεραπευτική βοήθεια, πριν παγιωθεί η τάση σε παιδοφιλία. Όσο νωρίτερα γίνει η παρέμβαση τόσο πιο αποτελεσματική θα είναι. Επίσης, θα πρέπει να διερευνηθεί γιατί ο έφηβος έχει αυτήν τη συμπεριφορά, καθότι συχνά έχουν κακοποιηθεί οι ίδιοι από ενήλικες κι επαναλαμβάνουν το τραύμα σε μικρότερα παιδιά.

Τα παιδιά σιωπούν, γιατί οι δράστες ίσως έχουν απειλήσει ότι θα τα βλάψουν ή τα έχουν κατηγορήσει ότι προκάλεσαν την κακοποίηση οι ίδιοι ή φοβούνται ότι θα διαλυθεί η οικογένεια (σε περίπτωση ενδοοικογενειακής βίας) ή ακόμη δε γνωρίζουν ότι έχουν δικαίωμα να πουν «όχι» και να μιλήσουν. Ως εκ τούτου, θα πρέπει οι ενήλικες να επαγρυπνούν για τις άμεσες ενδείξεις, όπως:

- Σωματικά προβλήματα, ευαισθησία, μώλωπες, πόνος στη στοματική ή γεννητική περιοχή, δυσκολία να καθίσει, σεξουαλικά μεταδιδόμενα νοσήματα, εγκυμοσύνη.
- Εφιάλτες, δυσκολία και τρόμος στον ύπνο, κούραση, τικ, τραύλισμα, ξαφνική ανορεξία ή βουλιμία. Παίρνει βάρος για να «κρύψει» το σώμα του.
- Παλινδρόμηση σε συμπεριφορές μικρότερης ηλικίας, π.χ. βάζει το δάχτυλο στο στόμα, ενούρηση τη νύχτα.
- Ξαφνικές απρόσμενες αλλαγές στη διάθεση, όπως κατάθλιψη, απόσυρση, μυστικοπάθεια, απομόνωση. Φόβος ή φοβία για συγκεκριμένα άτομα ή τοποθεσίες, ξαφνική ντροπαλότητα.
- Απομακρύνεται από γονείς και φίλους. Δε μιλάει, δεν ανοίγεται όπως παλαιότερα. Φοβάται να βγει από το σπίτι ή το δωμάτιο.
- Ανεξήγητη γνώση σεξουαλικών θεμάτων για την ηλικία του, η οποία εκδηλώνεται μέσα από ακατάλληλη σεξουαλική δραστηριότητα με παιχνίδια, κούκλες ή αντικείμενα και γνώσεων «ενήλικων» λέξεων για μέρη του σώματος ή σεξουαλικές δραστηριότητες προς μικρότερα παιδιά. Ζωγραφιές που επιδεικνύουν σεξουαλική επιθετικότητα, σεξουαλικές πράξεις.

- Ντρέπεται για το σώμα του και δε θέλει να ξεντύνεται ή να αλλάζει ρούχα μπροστά σε άλλους. Αγγίζει ενήλικους, το σώμα του ή άλλα παιδιά με επίμονο και ακατάλληλο τρόπο. Δε θέλει να συμμετέχει σε εκδρομές, γυμναστική, παιχνίδια, ομαδικές δραστηριότητες κλπ με άλλα παιδιά.
- Δείχνει εμμονή για ένα καινούργιο μεγαλύτερο «φίλο» και κατέχει ξαφνικά αδικαιολόγητα δώρα ή χρήματα.
- Οι έφηβοι εμφανίζουν συχνά κατάχρηση ουσιών, τάσεις για αυτοτραυματισμό ή ακόμη αποπειρώνται να φύγουν από το σπίτι.

5.2.3. Συναισθηματική κακοποίηση

Η συναισθηματική κακοποίηση συμβαίνει όταν οι ενήλικοι που φροντίζουν νεαρά άτομα επανειλημμένα αποτυγχάνουν να δείξουν στο παιδί αγάπη ή στοργή ή όταν απειλούν, εμπαίζουν, φωνάζουν, πλήττοντας έτσι την ψυχοσυναισθηματική ανάπτυξη των παιδιών/νέων και προκαλώντας απώλεια της αυτοπεποίθησης και αυτοεκτίμησής τους οδηγώντας τα να γίνουν νευρικά και να αποτραβηχτούν από το περιβάλλον τους. Τέτοιου είδους συμπεριφορές θεωρούνται οι φωνές, οι αρνητικοί χαρακτηρισμοί, η έλλειψη στοργής και αγάπης, η δημιουργία ενοχών, η ταπείνωση, οι απειλές εγκατάλειψης ή βίας. Όταν οι ενήλικοι είναι συνεχώς απειλητικοί, θυμωμένοι, σαρκαστικοί ή επικριτικοί μπορούν να οδηγήσουν τα παιδιά να νιώσουν μη αγαπητά στο παρόν και να αποκτήσουν την πεποίθηση ότι δε θα μπορέσουν να αγαπηθούν στο μέλλον.

5.2.4. Παραμέληση

Η παραμέληση εντοπίζεται όταν οι ενήλικοι που προσφέρουν φροντίδα αποτυγχάνουν να ικανοποιήσουν τις βασικές ανάγκες του παιδιού, όπως επαρκή σίτιση, ζεστασιά και ιατρική φροντίδα. Άλλο παράδειγμα παραμέλησης είναι να αφήνονται παιδιά ή νέα άτομα, τα οποία είναι σε ηλικία που αδυνατούν να φροντίσουν τους εαυτούς τους, μόνα τους ή χωρίς κατάλληλη επιτήρηση.

Για παράδειγμα:

- Όταν οι γονείς διώχνουν το παιδί από το σπίτι, όταν το στέλνουν να μείνει με άλλους για μεγάλο διάστημα, όταν το εγκαταλείπουν μόνο του έξω, όταν αρνούνται ή καθυστερούν να του παρέχουν ιατρική βοήθεια, όταν το παραμελούν σε θέματα καθαριότητας, τροφής, ένδυσης, όταν το αφήνουν μόνο στο σπίτι με κίνδυνο για ατύχημα.
- Όταν οι γονείς δε νοιάζονται να μάθουν πού βρίσκεται το παιδί, όταν αδιαφορούν να το προστατέψουν από τη χρήση αλκοόλ/ναρκωτικών, όταν αδιαφορούν για παραβατικές συμπεριφορές του παιδιού, όταν δεν του παρέχουν κατάλληλο έπαινο, τρυφερότητα και υποστήριξη.
- Όταν οι γονείς αρνούνται να παρακολουθήσει το παιδί την υποχρεωτική εκπαίδευση, όταν δεν του παρέχουν την αναγκαία ειδική εκπαιδευτική αγωγή.

Είναι σημαντικό τα παιδιά να γνωρίζουν τα δικαιώματά τους για να μπορούν να τα διεκδικήσουν (βλέπε «Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού» στη σχετική ιστοσελίδα www.unicef.gr).

5.2.5. Βία στο ζευγάρι

Τα παιδιά τραυματίζονται ψυχικά, απλώς και μόνο βλέποντας τον ένα γονέα να κακοποιείται από τον άλλον. Οι επιπτώσεις είναι το ίδιο σοβαρές σαν να είχε κακοποιηθεί το ίδιο το παιδί.

- Τα παιδιά τείνουν να πιστεύουν ότι η βία είναι δικό τους φταίξιμο: «Εγώ φταίω που οι γονείς μου τσακώνονται. Αν δεν είχα γεννηθεί όλα θα ήταν καλά».
- Η βία μεταξύ των γονιών μπορεί να προκαλέσει στα παιδιά άγχος, υπερδιέγερση, κρίσεις πανικού, διαταραχή μετα-τραυματικού στρες, αδυναμία συγκέντρωσης, απώλεια προσοχής, πτώση της σχολικής επίδοσης, διαταραχές συμπεριφοράς, παραβατικότητα.
- Τα παιδιά υποφέρουν από ανάμεικτα συναισθήματα απέναντι στο γονιό-δράστη: τον αγαπούν, αλλά ταυτόχρονα τον μισούν βλέποντάς τον να πληγώνει τον άλλο γονιό με τέτοιο τρόπο.

Οι γονείς οφείλουν να ακούν τα παιδιά τους και να τους δίνουν το χώρο να εκφράζουν τα συναισθήματά τους. Μη βρίζετε το γονέα-δράστη. Μην αρνείστε στα παιδιά αυτά που ακούν, βλέπουν και νιώθουν. Δε θα πρέπει ο γονιός-θύμα να χρησιμοποιεί τα παιδιά,

ως εκμυστηρευτές του πόνου του και να στηριχτεί σε αυτά για συντροφιά και παρηγοριά αλλά ούτε να στρέφει το παιδί ενάντια στο γονέα-δράστη.

5.2.6. Εκμετάλλευση

Αναφέρεται στη χρησιμοποίηση του παιδιού προς οικονομικό, κυρίως, όφελος του ενήλικα. Η παιδική εργασία, επαιτεία ή πορνεία είναι μορφές εκμετάλλευσης.

5.2.7. Εκφοβισμός

Ο εκφοβισμός είναι μια μορφή βίας κατά την οποία ένα άτομο εκτίθεται επανειλημμένα ή για μεγάλο χρονικό διάστημα σε αρνητικές ενέργειες όπως τραυματισμούς ή ταλαιπωρία από ένα άτομο ή μια ομάδα ατόμων. Ο εκφοβισμός συχνά περιγράφει μια μορφή παρενόχλησης που προκαλείται από ένα άτομο σε θέση ανώτερης σωματικής ή κοινωνικής δυναμικής. Παρά τις σοβαρές επιπτώσεις που έχει ο εκφοβισμός, είναι αξιοπρόσεκτο ότι σε ορισμένες ευρωπαϊκές χώρες έως και 9,8% των ενηλίκων δε θεωρούν τον εκφοβισμό ως μορφή βίας. Το θέμα του εκφοβισμού αναλύεται εκτενέστερα στο κεφ. 6.

5.3. Αιτίες

Το κοινωνικοπολιτισμικό πλαίσιο στο οποίο εμφανίζεται ένα φαινόμενο κακοποίησης, αποτελεί σημαντικό παράγοντα εξέτασης των αιτιών εμφανισής του. Τις πλείστες φορές οι αιτίες εμφάνισης τέτοιων περιστατικών απορρέουν από το βαθμό ανεκτικότητας μιας κοινωνίας στην άσκηση βίας, ως μέσο πειθαρχίας και διαπαιδαγώγησης του παιδιού.

Συχνά, επιθετική συμπεριφορά εμφανίζεται σε χαμηλά κοινωνικά στρώματα ή σε ομάδες ανθρώπων με χαμηλό μορφωτικό και κοινωνικό επίπεδο καθώς και περιορισμένες οικονομικές δυνατότητες. Φυσικά, αυτό δεν είναι απόλυτο. Η κακοποίηση σε όλες της τις μορφές μπορεί να εμφανιστεί και σε μεσαία και ανώτερα κοινωνικο-οικονομικά στρώματα.

Χαρακτηριστικά της οικογένειας και της προσωπικότητας των γονέων αποτελούν, επίσης, αιτιολογικούς παράγοντες σε θέματα βίας. Τέτοια μπορεί να είναι η φτωχή επικοινωνία μεταξύ των μελών της οικογένειας, δυσλειτουργικές σχέσεις, διαζύγιο, έντονη αδικία, δύσκολες συνθήκες επιβίωσης. Σε πολλές περιπτώσεις οι γονείς είναι άτομα, τα οποία έχουν βιώματα κακοποίησης ή παραμέλησης κατά τη διάρκεια των παιδικών τους χρόνων. Σε κάποιες περιπτώσεις έχουν ψυχιατρικά προβλήματα, εγκληματικό παρελθόν, διαταραχές προσωπικότητας. Επίσης, δυσκολεύονται να ταυτιστούν με το ρόλο τους ως γονείς, έχουν υπερβολικές προσδοκίες από το παιδί τους και προβάλλουν σ' αυτό δικά τους συναισθήματα και σκέψεις. Παράλληλα, ο βαθμός ανεκτικότητας σε ερεθίσματα που προέρχονται από το παιδί είναι μειωμένος.

Άλλοι παράγοντες διακρίνονται στο ίδιο το παιδί, δηλαδή εάν είναι επιθυμητό ή όχι, εάν έχει κάποιο χρόνιο νόσημα, νοητική υστέρηση ή κάποια άλλη διαταραχή.

5.4. Διάγνωση

Η διάγνωση της κακοποίησης απαιτεί ιατρικές εξετάσεις, παιδοψυχιατρική αξιολόγηση, ένα πλήρες κοινωνικό ιστορικό και παρατήρηση της συμπεριφοράς του ίδιου του

παιδιού. Ένα κακοποιημένο παιδί παρουσιάζει εξωτερικές και εσωτερικές κακώσεις. Εξωτερικά εμφανίζονται μώλωπες, εκδορές, εγκαύματα, εικόνα υποσιτισμού και καθυστέρηση της ανάπτυξης. Εσωτερικά είναι δυνατό να υπάρχουν κατάγματα, κακώσεις των ζωτικών οργάνων και εσωτερική αιμορραγία.

5.5. Επιπτώσεις

Οι επιπτώσεις της κακοποίησης στην ψυχική υγεία του παιδιού είναι σαφώς πιο καίριες. Ένα κακοποιημένο παιδί εμφανίζει δυσκολίες να προσαρμοστεί στην καθημερινή του ζωή και προβληματική συμπεριφορά. Παρουσιάζει φόβο για την ασφάλεια τη δική του και των άλλων και δυσκολεύεται να δείξει εμπιστοσύνη προς τους γύρω του. Παράλληλα, εμφανίζει μετατραυματικό στρες, διαταραχές της διάθεσης ή της ανάπτυξης της προσωπικότητάς του.

Στο προσκοπικό περιβάλλον το παιδί/νέος παρουσιάζει τάσεις απομόνωσης, μυστικοπάθεια προς τα υπόλοιπα παιδιά, νιώθει ντροπή και η επίδοση του στο σχολείο είναι χαμηλότερη, εξαιτίας της εμφάνισης μαθησιακών διαταραχών. Το παιδί νιώθει έντονο άγχος, φόβο, έχει προβλήματα ύπνου και συχνά εφιάλτες. Αισθάνεται έντονα πως η κατάσταση δεν πρόκειται να αλλάξει, ούτε και πως μπορεί κανείς να το βοηθήσει. Τα πολλά ψυχικά τραύματα δημιουργούν στη συνέχεια της ζωής του προβλήματα στις διαπροσωπικές του σχέσεις.

Τα παιδιά που είναι μάρτυρες κακοποίησης κάποιου άλλου, όπως για παράδειγμα της μητέρας, ίσως να επωμίζονται το ρόλο του «προστάτη», προσπαθώντας να παρέμβουν

για να σώσουν το θύμα είτε ως εμπλεκόμενοι στο περιστατικό βίας είτε με συνεχή επίβλεψη του θύματος είτε με παρότρυνση του θύματος να απομακρυνθεί από το σπίτι.

Συχνά τα παιδιά που ζουν σ' ένα τέτοιο περιβάλλον, αναπτύσσουν βίαιη συμπεριφορά αφού γι' αυτά η βία έχει γίνει συνηθισμένο φαινόμενο. Αυξημένα είναι και τα επίπεδα άγχους και φόβου παρόμοια με ενός κακοποιημένου παιδιού. Παιδιά που είναι μάρτυρες σωματικής κακοποίησης κάποιου άλλου, κακοποιούνται και τα ίδια συναισθηματικά.

5.6. Παρέμβαση

Σε περιστατικά κακοποίησης η παρέμβαση ξεκινά από τη στιγμή που θα αντιληφθεί το γεγονός κάποιος ενήλικας, γίνει καταγγελία ή/και όταν κληθεί κάποιος ειδικός. Η προστασία του θύματος με κάθε τρόπο αποτελεί βασική προτεραιότητα. Ακόμα και απομάκρυνση του θύματος από το περιβάλλον κακοποίησης αποτελεί παρέμβαση. Στην περίπτωση κακοποίησης παιδιών σημαντική κρίνεται η μερικών ημερών νοσηλεία με τη διεξαγωγή των απαραίτητων εξετάσεων και ακολούθως ομάδα ειδικών θα πάρει απόφαση για το πού θα καταλήξει το παιδί (δηλαδή αν θα γυρίσει σπίτι του ή θα πάει σε ίδρυμα ή σε ανάδοχη οικογένεια ή στο πιο ακραίο σενάριο να δοθεί για υιοθεσία). Εάν το παιδί επιστρέψει στο σπίτι επιβάλλεται συνεχής επίβλεψη της οικογένειας και ταυτόχρονα επανεκτίμηση της κατάστασης σε τακτά χρονικά διαστήματα. Στην προστασία του παιδιού μπορεί να συμβάλουν άτομα του κοινωνικού του περιβάλλοντος

όπως συγγενείς, άτομα από τη γειτονιά, το σχολείο και τοπικές υπηρεσίες. Έμπειροι θεραπευτές είναι απαραίτητο να παρεμβαίνουν για ψυχοθεραπευτική στήριξη.

Παρ' όλα αυτά, στον προσκοπισμό θα πρέπει να είμαστε προσεκτικοί έτσι ώστε το προσωπικό και οι εθελοντές-βαθμοφόροι, παρά το γεγονός ότι ΔΕΝ βρίσκονται σε θέση να αποφασίζουν αν έχει συμβεί κακοποίηση ή όχι, να έχουν την υπευθυνότητα και να βρίσκονται σε ετοιμότητα απέναντι σε ανάρμοστες συμπεριφορές παιδιών ή εθελοντών. Είναι αρκετά δύσκολο για τον οποιονδήποτε ειδικό ή επαγγελματία να αποφασίσει αν ένα παιδί ή νεαρό άτομο έχει υποστεί κακοποίηση ή όχι. Τα παιδιά μπορεί να μην αναφέρουν την κακοποίηση γιατί μπορεί να:

- έχουν δωροδοκηθεί να μην το πούνε.
- έχουν βιώσει πραγματική ή επαπειλούμενη βία από το δράστη.
- φοβούνται για το τι μπορεί να συμβεί στο δράστη (πολύ συχνά είναι κάποιος τον οποίο γνωρίζουν και για τον οποίο ενδιαφέρονται).

Ως ενήλικοι Αρχηγοί είναι συχνά δύσκολο να παραδεχτούμε ότι η κακοποίηση πιθανό να συμβαίνει μέσα στον Οργανισμό μας, ειδικά απέναντι σε παιδιά ή νεαρά άτομα που γνωρίζουμε και ιδιαίτερα από άτομα που εμπιστευόμαστε. Οι βαθμοφόροι-εθελοντές δε θα πρέπει να θεωρούν δεδομένο ότι ο κάθε εμπλεκόμενος στο ΣΠΚ έχει πάντα καλές προθέσεις και οφείλουν να επαγρυπνούν ώστε να προσέχουν, να αναγνωρίζουν και στη συνέχεια όντες κατάλληλα εκπαιδευμένοι να αντιμετωπίσουν οποιοδήποτε περιστατικό κακοποίησης.

ΣΩΜΑ
ΠΡΟΣΚΟΠΩΝ
ΚΥΠΡΟΥ

ΓΕΝΙΚΗ ΕΦΟΡΕΙΑ
ΕΦΟΡΕΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΕΩΝ

Είναι σημαντικό όλοι οι βαθμοφόροι να περνούν από εκπαίδευση, η οποία θα τους βοηθά να αναγνωρίσουν αυτούς τους ασυνείδητους μηχανισμούς άμυνας και να βρίσκονται σε ετοιμότητα για την πιθανότητα κακοποίησης.

6. Εκφοβισμός - Bullying

6.1. Αντιμετώπιση του εκφοβισμού και της βίας στο ΣΠΚ

Στόχος του προγράμματος "Safe from Harm" είναι η ευαισθητοποίηση και η ενδυνάμωση των μελών του Σώματος Προσκόπων Κύπρου στην ορθή αντιμετώπιση του εκφοβισμού και της βίας στο προσκοπείο. Σκοπός του προγράμματος είναι η:

- Αύξηση του ποσοστού των βαθμοφόρων που είναι ευαισθητοποιημένοι για το θέμα της βίας και του εκφοβισμού εντός του ΣΠΚ.
- Η μείωση του ποσοστού των περιστατικών που λαμβάνουν χώρα εντός του ΣΠΚ.
- Η αύξηση του ποσοστού παρεμβάσεων σε περιπτώσεις βίας και εκφοβισμού.
- Η αύξηση προληπτικών μέτρων που λαμβάνονται κατά τη διάρκεια συγκεντρώσεων, δραστηριοτήτων και δράσεων.

6.2. Τι είναι ο εκφοβισμός;

Εκφοβισμός είναι η διαδικασία κατά την οποία ένα πρόσωπο ή μια ομάδα Α (Θύτης) εκδηλώνει διάφορες μορφές βίας προς ένα πρόσωπο/ομάδα Β (Θύμα). Το φαινόμενο του εκφοβισμού ορίζει μια κατάσταση κατά την οποία οι μορφές βίας ασκούνται εσκεμμένα, συστηματικά και επαναλαμβανόμενα με σκοπό την επιβολή, την καταδυνάστευση και την πρόκληση σωματικού και ψυχικού πόνου.

Στατιστικές από έρευνα που έλαβε χώρα σε διάφορα σχολεία της Κύπρου, βασισμένη στο ερωτηματολόγιο OLWEUS, κατέδειξαν ότι 17% των μαθητών ηλικίας μεταξύ 10-12 υπήρξαν θύματα σχολικού εκφοβισμού τουλάχιστον μία φορά την εβδομάδα.

Το φαινόμενο θεωρείται άκρως σημαντικό και επικίνδυνο καθώς μπορεί να επιφέρει σοβαρές επιπτώσεις τόσο στη σωματική και ψυχική υγεία όσο και στην ψυχοκοινωνική ανάπτυξη ενός παιδιού. Η βία μπορεί να πάρει διάφορες μορφές, άμεσες ή έμμεσες, όπως η σωματική βία, ο αποκλεισμός από την ομάδα και η διάδοση κάποιας ανυπόστατης φήμης (κοινωνικός εκφοβισμός), οι απειλές (λεκτικός εκφοβισμός) καθώς και η σεξουαλική παρενόχληση. Όπως έχει διαφανεί και στο παρελθόν η ύπαρξη εκφοβισμού μπορεί να οδηγήσει σε τραγικά αποτελέσματα.

6.3. Ανάλυση Εννοιών

Για την καλύτερη εμπέδωση του περιεχομένου του εκφοβισμού και των επιπτώσεών του σημαντική κρίνεται η ανάλυση διαφόρων εννοιών:

6.3.1. Κοινωνικοποίηση

Διαδικασία κατά την οποία γίνεται σε ένα πρόσωπο μεταβίβαση τρόπων συμπεριφοράς, κανόνων και αξιών, έτσι ώστε οι κοινωνικές προσδοκίες να γίνουν και δικές του προσδοκίες.

6.3.2. Εκφοβισμός

Πρόκειται για μια επαναλαμβανόμενη, χωρίς προηγούμενη πρόκληση, επιθετική πράξη ή συμπεριφορά που εκδηλώνεται από ένα άτομο ή μια ομάδα ατόμων ενάντια σε κάποιο θύμα που δεν μπορεί να υπερασπιστεί εύκολα τον εαυτό του. Σκοπός της συστηματικής αυτής συμπεριφοράς είναι η επιβολή και η πρόκληση σωματικού και ψυχικού πόνου, η οποία γίνεται μέσω απειλών, παρενοχλήσεων, χλευασμού, συκοφαντιών, σωματικής βίας ή/και αποκλείοντας το θύμα κοινωνικά. Στον εκφοβισμό το θύμα επιλέγεται ως ο ανίσχυρος αντίπαλος, η επίθεση εναντίον του προγραμματίζεται και επαναλαμβάνεται σε τακτά χρονικά διαστήματα με κύριο στόχο την επιβεβαίωση της ισχύος του θύτη.

6.3.3. Αρνητικές πράξεις

Ο όρος «αρνητική πράξη» αναφέρεται στην πράξη εκείνη με την οποία κάποιος προσπαθεί να επιβληθεί, να τραυματίσει ή να προκαλέσει δυσφορία σε κάποιον.

6.3.4. Επιθετικότητα

Ως επιθετικότητα χαρακτηρίζεται ένας μεγάλος αριθμός ετερογενών τρόπων συμπεριφοράς ή ένα πλήθος πράξεων, οι οποίες μπορούν να προκαλέσουν σε ένα πρόσωπο το θάνατο, σωματικούς ή ψυχικούς πόνους π.χ. με προσβολές ή ματαίωση στόχων, ενδιαφερόντων, αμοιβών ή και ζημιές σε αγαθά, υλικά ή πνευματικά.

6.3.5. Πείραγμα

Το «πείραγμα» συνήθως συμβαίνει μεταξύ φίλων και δεν περιλαμβάνει την πρόκληση σωματικού πόνου, αντίθετα με τον εκφοβισμό που εμπλέκει άτομα που δεν έχουν φιλικές σχέσεις.

ΠΡΟΣΟΧΗ! Το «πείραγμα» μπορεί εύκολα να μετατραπεί σε εκφοβισμό αν συμβαίνει για πολύ μεγάλο χρονικό διάστημα. Πολύ σημαντικό: όταν το παιδί αισθανθεί ότι οι πράξεις των άλλων δε γίνονται μέσα στα όρια του παιχνιδιού και του αστείου.

6.3.6. Παιδί - Θύμα

Τα παιδιά-θύματα χαρακτηρίζονται από ανασφάλεια, χαμηλή αυτοεκτίμηση και αυτοεικόνα, είναι υπερβολικά ήσυχα και ευαίσθητα όπως και ευάλωτα και δύσκολα θα υπερασπιστούν τον εαυτό τους. Συνήθως είναι παιδιά με κάποια σωματική αναπηρία, με διαφορετικό χρώμα ή κουλτούρα ή παρουσιάζουν κάποια ιδιαιτερότητα στο ντύσιμο και στη σωματική διάπλαση.

Το είδος εκφοβισμού-θυματοποίησης συχνά διαφέρει ανάλογα με το φύλο. Τα κορίτσια υφίστανται συνήθως λεκτική βία δηλαδή κουτσομπολιό, πειράγματα ή αποκλεισμό από μια κοινωνική ομάδα, ενώ τα αγόρια συχνά πέφτουν θύματα απειλών και σωματικών επιθέσεων.

6.3.7. Παιδί - Θύτης

Είναι τα παιδιά που εμπλέκονται σε καταστάσεις εκφοβισμού. Ο βασικότερος λόγος που χρησιμοποιούν εκφοβισμό και βία είναι η ικανοποίηση της αίσθησης της εξουσίας και δύναμης που παίρνουν όταν παρενοχλούν άλλα παιδιά. Χρησιμοποιούν αυτή τη δύναμη για να δώσουν λύση σε προβλήματα ή για να καταφέρουν να γίνει το δικό τους. Αυτά τα παιδιά απολαμβάνουν τη δύναμη και υποταγή που τους προσφέρει αυτή τους η δράση και συνήθως δε νιώθουν τύψεις ή ενοχές λόγω της μειωμένης τους ενσυναίσθησης.

Έχει παρατηρηθεί, ότι συχνά τα παιδιά-θύτες διακατέχονται από συναισθήματα κατωτερότητας, ανασφάλειας και χαμηλής αυτοεκτίμησης. Οι παράγοντες του περιβάλλοντος του θύτη και κυρίως η ομάδα συνομηλικών του παίζουν καθοριστικό ρόλο στη δράση του καθότι είτε υποβοηθούν, επιβραβεύουν ή κρατούν ουδέτερη στάση και αποδέχονται σιωπηλά τα όσα πράττει.

Αυτή η ομάδα παιδιών είναι πιθανόν να εξελιχθεί σε ενήλικες με προβλήματα κοινωνικοποίησης και προσαρμογής. Μπορεί, επίσης, να παρουσιάσουν έντονη παρορμητική συμπεριφορά με δυσκολίες διαλεκτικής επίλυσης των διαφορών τους, και διαχείρισης του θυμού και της επιθετικότητας τους. Μελέτες έχουν καταδείξει ότι 60% των αγοριών που εκφόβιζαν στο Γυμνάσιο είχαν προβλήματα με το νόμο πριν καν συμπληρώσουν τα 24 τους χρόνια. Περαιτέρω, αυτά τα άτομα στην μετέπειτά τους ζωή

είναι πιθανότερο να ασκούν βία στους συντρόφους τους και στα παιδιά τους και να αδυνατούν να κρατήσουν τις φιλικές τους σχέσεις.

6.3.8. Παιδί - Θεατής

Το παιδιά-θεατές παρακολουθούν τις εκφοβιστικές δράσεις και αντιδρούν με διαφορετικούς τρόπους. Μπορεί να στηρίζουν τον θύτη, να παραμένουν σιωπηλοί, να στηρίζουν έμπρακτα το θύμα ή ακόμα να τρομοκρατούνται και αναπτύσσουν φοβίες, συναισθήματα άγχους και αμηχανίας.

Σύμφωνα με έρευνες που έγιναν, έχει διαπιστωθεί ότι είναι πιθανόν οι θεατές να μετακινηθούν στην ομάδα των θυτών, εάν δεν υπάρχουν κατάλληλες ομάδες επιμόρφωσης και ευαισθητοποίησης για την πρόληψη και αντιμετώπιση του προβλήματος.

6.3.9. Θυματοποίηση

Με τον όρο θυματοποίηση αποδίδουμε τον αγγλικό όρο victimization που είναι το αποτέλεσμα του εκφοβισμού, bullying.

6.4. Οι πιο συνηθισμένες εκδηλώσεις βίας

- Λεκτικός Εκφοβισμός (φραστικές επιθέσεις, βρισιές, προσβολές, απειλές): Ο λεκτικός εκφοβισμός περιλαμβάνει τη συστηματική χρήση υβριστικών εκφράσεων και στοχεύει σταθερά σ' ένα άτομο κάνοντάς το περίγελο.

- Σωματικός Εκφοβισμός (Χειρονομίες, σπρωξιές, ξυλοδαρμοί): Ο σωματικός εκφοβισμός και βία περιλαμβάνει σπρωξιμάτα, σκουντήματα, αγκωνίες, κλοτσιές, τρικλοποδιές, γροθιές ή χτυπήματα με όπλα ή αντικείμενα και αφορά όλες τις μορφές επιθέσεων ή τις απειλές σωματικών επιθέσεων.
- Εκβιασμός: Ο εκφοβισμός με εκβιασμό περιλαμβάνει την εκούσια απόσπαση χρημάτων ή προσωπικών αντικειμένων, η οποία συνοδεύεται από απειλές ή και τον εξαναγκασμό σε αντικοινωνικές πράξεις –για παράδειγμα να διαπράξει το θύμα κλοπή ή βανδαλισμό ιδιοκτησίας.
- Ηλεκτρονικός Εκφοβισμός (Cyber-Bullying): Ο ηλεκτρονικός εκφοβισμός περιλαμβάνει την αποστολή απειλητικού ή υβριστικού υλικού μέσω ηλεκτρονικού ταχυδρομείου ή μηνυμάτων SMS ή μέσω μέσων κοινωνικής δικτύωσης.
- Σεξουαλική παρενόχληση και κακοποίηση: Η σεξουαλική κακοποίηση περιλαμβάνει: κρούσματα από ηδονοβλεψίες, επιδειξιμανείς, αισχρά τηλεφωνήματα, σεξουαλικά πειράγματα, αποπλανήσεις και βιασμοί από πρόσωπα με μεγαλύτερη σωματική διάπλαση ή πλεονεκτικότερη θέση.

- Αποκλεισμός και απομόνωση: Μορφή έμμεσου εκφοβισμού κατά τον οποίο ο θύτης προσπαθεί να απομονώσει κοινωνικά κάποιο άτομο ή το αγνοεί ή ακόμα επιχειρεί να πείσει τους άλλους να αισθανθούν αντιπάθεια γι' αυτό, διαδίδοντας κακόβουλες φήμες και ψεύδη. Αυτό έχει ως συνέπεια τον αποκλεισμό του ατόμου από παρέες, ομαδικά παιχνίδια και κοινωνικές δραστηριότητες.

Στις προαναφερθείσες μορφές βίας κύριο χαρακτηριστικό τους είναι ότι όλες αποτελούν πράξεις επιθετικότητας, η οποία εκφράζεται με διαφορετικούς τρόπους ανάλογα με την ηλικία και το φύλο. Μέσα από έρευνες παρουσιάζεται ότι τα μικρότερα παιδιά εκφράζονται περισσότερο με το σώμα τους, ενώ τα μεγαλύτερα χρησιμοποιούν περισσότερο το λόγο και σταδιακά πιο συγκαλυμμένες μορφές επιθετικότητας, όπως η υπονόμηση και η απομόνωση. Τα αγόρια γενικά επιλέγουν τη σωματική βία και είναι πιο άμεσα, ενώ τα κορίτσια εκδηλώνονται πιο έμμεσα.

Αν και η επιθετικότητα είναι ένα βασικό ανθρώπινο στοιχείο δεν παύει σε αυτές τις περιπτώσεις να αποτελεί κίνδυνο και για τους θύτες αλλά και για τα θύματα. Στην περίπτωση του εκφοβισμού και της νεανικής βίας, η επιθετικότητα και η δύναμη (σωματική, ψυχολογική ή κοινωνική) παρουσιάζονται σαν αρνητικά ανθρώπινα στοιχεία και γίνονται μέσο επιβολής.

Σύγχρονες έρευνες που έχουν γίνει από αναγνωρισμένους οργανισμούς όπως το Olweus Bullying Prevention Program δείχνουν ότι υπάρχει μια άμεση σχέση ανάμεσα

στο παιδί που ασκεί βία και το παιδί που δέχεται τον εκφοβισμό. Η σχέση αυτή χαρακτηρίζεται από ανισότητα δύναμης αλλά και από αμοιβαία ανεπαρκή διαχείριση της επιθετικότητας. Από τη μια πλευρά ο θύτης κάνει κατάχρηση της δύναμής του, ενώ το θύμα δε χρησιμοποιεί καθόλου τη δική του για να προστατευτεί.

Είναι σημαντικό να τονίσουμε πως ο εκφοβισμός και η βία στο σχολείο ή στο προσκοπέιο δεν είναι μόνο ατομικό αλλά και ομαδικό φαινόμενο. Ο εκφοβισμός δεν εμπλέκει μόνο το θύμα και το θύτη αλλά και όσους είναι παρόντες ή γνωρίζουν την ύπαρξή του, δηλαδή τους θεατές, είτε είναι ενεργοί, ανενεργοί ή αδιάφοροι. Ο ρόλος των θεατών είναι ιδιαίτερα σημαντικός στο φαινόμενο του εκφοβισμού καθώς, ακόμη κι αν δε συμμετέχουν ενεργά στα περιστατικά, μπορεί να ενθαρρύνουν το θύτη ή με την παθητική στάση τους να δίνουν το μήνυμα ότι αυτό που συμβαίνει είναι αποδεκτό. Με τον τρόπο αυτό τροφοδοτούν το φαινόμενο και το θύτη με αποτέλεσμα να υπάρχει συνέχεια στον εκφοβισμό.

Αν και τα κρούσματα εκφοβισμού αυξάνονται κάθε χρόνο δυστυχώς δεν αντιμετωπίζονται κατάλληλα και τις περισσότερες φορές το πρόβλημα δεν επιλύεται, αλλά καθυστερεί μόνο η επανάληψή του. Αυτό που καθιστά τον εκφοβισμό μια πρακτική συνεχιζόμενη και με δυσκολία στην επίλυσή της είναι το γεγονός ότι, σε πολλές περιπτώσεις οι αρμόδιοι θεωρούν ότι εκθέτουν (ντροπιάζουν) και στιγματίζουν τους θύτες, τα θύματα και το κύρος του σχολείου ή οργανισμού τους. Παρατηρείται, εξάλλου, μια γενικότερη έλλειψη ενημέρωσης και εκπαίδευσης, περιορισμένη

ευαισθητοποίηση και άγνοια περί του θέματος. Σημαντικό ρόλο στην επίλυση του προβλήματος διαδραματίζουν και οι γονείς καθώς αυτοί αφιερώνουν αρκετές ώρες μαζί με τα παιδιά τους, σε ένα περιβάλλον που θεωρητικά παρέχει ασφάλεια και εμπιστοσύνη.

6.5. Εκφοβισμός, ένα σύνθετο φαινόμενο

Το φαινόμενο του εκφοβισμού και της βίας μεταξύ παιδιών είναι σύνθετο, ενώ στην εκδήλωσή του συμβάλλει η αλληλεπίδραση ψυχολογικών, οικογενειακών, κοινωνικών, γνωστικών και συναισθηματικών παραγόντων.

Το φαινόμενο αυτό συμβαίνει γιατί:

- Τα ατομικά χαρακτηριστικά κάθε παιδιού είναι διαφορετικά. Το κάθε παιδί έχει διαφορετικούς ρυθμούς εξελικτικής πορείας, διαφορετική ιδιοσυγκρασία καθώς και διαφορετικές τραυματικές ή μη εμπειρίες.
- Τα χαρακτηριστικά του οικογενειακού περιβάλλοντος του κάθε παιδιού διαφέρουν. Όπως ο κάθε άνθρωπος είναι διαφορετικός έτσι και κάθε γονιός διαφέρει στη συμπεριφορά του προς το παιδί του. Οι ηθικές αξίες που μπορεί ένας γονιός να θέλει να μεταδώσει στο παιδί του διαφέρουν, με αποτέλεσμα η κάθε οικογένεια να δημιουργεί ένα διαφορετικό περιβάλλον στο σπίτι (πολύ αυστηρές ή πολύ ελαστικές μέθοδοι ανατροφής, πρότυπα επιθετικής συμπεριφοράς, βία ανάμεσα στους γονείς ή από τους γονείς προς τα παιδιά, ανασφαλής δεσμός του παιδιού με τους γονείς κτλ).

- Διάφορες πλευρές του σχολικού ή προσκοπικού περιβάλλοντος με αποτέλεσμα φαινόμενα όπως ο εκφοβισμός να περνούν απαρατήρητα (ανεπαρκής εποπτεία, συνωστισμός μαθητών, έλλειψη προσωπικού, φτωχά ερεθίσματα κτλ).
- Το ψυχολογικό κλίμα του χώρου μερικές φορές δημιουργεί ένταση μεταξύ των παιδιών που οδηγεί σε βίαιες νύξεις (ανταγωνιστικό, ελεγκτικό, απρόσωπο, οριοθετεί με εχθρικό τρόπο, προσανατολισμένο στην επίδοση, όχι στις σχέσεις κτλ).
- Το εκπαιδευτικό μας σύστημα, στο οποίο έχει ενταχθεί η τεχνολογία και εφαρμόζονται νέες και εξελιγμένες μέθοδοι εκπαίδευσης, συνεχίζει εντούτοις να διατηρεί ορισμένες ξεπερασμένες και μη παραγωγικές μεθόδους εκπαίδευσης (υπερβολική χρήση της τιμωρίας και της αποβολής ως μέσου πειθαρχίας, δυσανάλογη επιβράβευση κοινωνικά θετικών συμπεριφορών κτλ).
- Οι στάσεις των ίδιων των παιδιών, των γονέων και των εκπαιδευτικών καθώς και της κοινωνίας σαν σύνολο απέναντι στη βία.
- Ο τρόπος προβολής της βίας από τα μέσα μαζικής ενημέρωσης. Τα τελευταία χρόνια έχει παρατηρηθεί το γεγονός ότι τα μέσα μαζικής ενημέρωσης προβάλλουν αρκετές φορές σκηνές βίας είτε σε δελτία ειδήσεων είτε σε κινούμενα σχέδια ή έργα. Οι σκηνές βίας κάνουν την παρουσία τους σε μεγαλύτερο βαθμό από ό,τι στο παρελθόν.
- Γενικότερα κοινωνικά προβλήματα που ενισχύουν τις αντικοινωνικές συμπεριφορές. Μέσα από δύσκολες καταστάσεις όπως η φτώχεια, η ανεργία

και η πείνα είναι αξιοπρόσεκτο ότι το φαινόμενο του εκφοβισμού κάνει πιο συχνή την παρουσία του.

6.6. Οι ψυχοκοινωνικές επιπτώσεις

Οι ψυχοκοινωνικές επιπτώσεις του εκφοβισμού και της βίας στα παιδιά είναι πολλές και σοβαρές. Τα ακόλουθα σημεία είναι μόνο μερικά βασικά στοιχεία που συνδέονται με τον εκφοβισμό.

Τα παιδιά που πέφτουν θύματα εκφοβισμού και βίας είναι δυνατό να:

- Νιώθουν έντονο άγχος και ανασφάλεια. Ενδέχεται στα διαλείματα ή τον ελεύθερο τους χρόνο να τον περνούν γύρω από ενήλικες ή στο γραφείο κάποιου ενήλικα (διευθυντή, δασκάλου) λόγω της ανασφάλειας που νιώθουν. Κατ' αναλογία στα πλαίσια μιας προσκοπικής δράσης ή κατασκήνωσης, περνούν πολύ χρόνο με τους αρχηγούς και υπαρχηγούς τους ενώ παιδιά της ηλικίας τους κάνουν παρέα μεταξύ τους – συμμετέχουν σε κάποιο παιχνίδι ή δραστηριότητα.
- Παρουσιάζουν άρνηση και προτιμούν να μην πάνε σχολείο ή στο προσκοπείο.
- Κάνουν πολλές απουσίες από το σχολείο ή το προσκοπείο.
- Υπάρχει μεγάλη πιθανότητα να οδηγηθούν σε σχολική αποτυχία. Παρουσιάζεται μια απροσδόκητη μαθησιακή πτώση που αποτυπώνεται με βαθμούς που σημειώνουν πτώση.

- Εμφανίζουν μαθησιακές δυσκολίες και ψυχοσωματικά προβλήματα, όπως πονοκεφάλους, πόνους στην κοιλιά, διαταραχές ύπνου, ενούρηση κ.ά.
- Παρουσιάζουν φοβίες, κατάθλιψη ακόμη και απόπειρες αυτοκτονίας.

Τα παιδιά-θύτες, βρίσκονται σε μεγάλο κίνδυνο:

- Να απομακρυνθούν από το σχολείο ή το προσκοπέιο.
- Να διακόψουν το σχολείο ή το προσκοπέιο.
- Να εμφανίσουν τάσεις φυγής από το σπίτι καθώς και να δημιουργούν καβγάδες στο οικογενειακό τους περιβάλλον.
- Να εξελιχθούν σε ενήλικες με αντικοινωνική και παραβατική συμπεριφορά, ένα φαινόμενο που αγγίζει το 50%.

Οι συνέπειες του εκφοβισμού και της βίας στα παιδιά είναι σοβαρές και καθοριστικές για την ψυχοκοινωνική τους ανάπτυξη και εξέλιξη. Γι' αυτό η συστηματική πρόληψη και η κατάλληλη αντιμετώπιση κάθε μορφής εκφοβισμού και βίας είναι πολύ σημαντικές. Δεν πρέπει να ξεχνάμε ότι τα παιδιά έχουν απόλυτο δικαίωμα να βρίσκονται σε ένα περιβάλλον το οποίο να τους παρέχει ασφάλεια και προστασία.

6.7. Διαχωρισμός

Στο φαινόμενο του εκφοβισμού μπορούμε να χωρίσουμε τους συμμετέχοντες στις ακόλουθες κατηγορίες:

6.7.1. Το Θύμα (αυτός που δέχεται την επίθεση)

- Το θύμα επιλέγεται ως ο ανίσχυρος αντίπαλος και η επίθεση εναντίον του προγραμματίζεται και επαναλαμβάνεται σε τακτά χρονικά διαστήματα, με κύριο στόχο την επιβεβαίωση της ισχύος του θύτη.
- Άτομα με χαμηλή αυτοπεποίθηση, ανασφάλεια, εσωστρεφή και απομονωμένα, δεν έχουν αρκετούς φίλους.
- Υπολείπονται κοινωνικών δεξιοτήτων και είναι λιγότερο αποδεκτοί από τους συνομήλικούς τους.
- Στο μέλλον εμφανίζουν αδυναμία να αναλάβουν ευθύνες, να επιδείξουν συνέπεια στον κοινωνικό τους ρόλο και να συνάψουν διαπροσωπικές σχέσεις.
- Έχουν χαμηλό ανάστημα ή αδύναμη φυσιογνωμία σε σχέση με αυτή του θύτη.
- Φαίνονται ανίκανα να προστατεύσουν και να υπερασπίσουν τους εαυτούς τους. Κατά την επίθεση έχουν έλλειψη αυτοπεποίθησης και αδυνατούν να έρθουν σε αντιπαράθεση.
- Είναι άτομα προσεκτικά, υποχωρητικά, αγχώδη, ανασφαλή, επιρρεπή στην εκδήλωση ψυχολογικών (σχολική ή προσκοπική βία) και ψυχοσωματικών (εμετός, διαταραχές ύπνου) συμπτωμάτων.

- Τυχαίνει να είναι άτομα που προέρχονται από διαφορετική χώρα, μιλούν διαφορετική γλώσσα, οπότε συχνά γίνονται αντικείμενο κοροϊδίας από άτομα με ελλιπή ικανότητα επικοινωνίας και αποδοχής των ξένων συμμαθητών.
- Συνήθως τα άτομα αυτά αποσύρονται με κλάμα και έχουν την πεποίθηση ότι η παρέμβαση ενός ενήλικα δε θα είναι αποτελεσματική.

6.7.2. Θύτης (αυτός που προκαλεί την επίθεση)

- Νιώθουν συναισθήματα θυμού, απογοήτευσης, τάσεων εκδίκησης, ανασφάλειας, άγχους και χαμηλής αυτοεκτίμησης, μειωμένη ικανότητα αυτοελέγχου και έλλειψη της δεξιότητας να μπαίνουν στη θέση του άλλου και να νιώθουν τον πόνο που προκαλούν (ενσυναίσθηση).
- Ενδέχεται να εκφοβίζουν για να γελάσουν και να διασκεδάσουν την ανία τους. Επίσης, είναι πιθανό οι ίδιοι οι θύτες να είναι επιθετικοί και καταστροφικοί στην καθημερινότητά τους.
- Ο ψυχολογικός βασανισμός στον οποίο υποβάλλουν τα θύματά τους ενισχύει το εγώ τους (διογκωμένη αυτοεικόνα) και τρέφει τη δίψα τους για εξουσία και επιβολή.
- Ενδέχεται αρκετοί θύτες να είναι οι ίδιοι θύματα εκφοβισμού στο σχολείο ή προσκοπείο (παθητικο-επιθετικά άτομα) και μέσω της τεχνολογίας και της ανωνυμίας που αυτή προσφέρει, να επιδιώκουν την ψευδαίσθηση πως είναι ισχυρότεροι από τους βασανιστές τους.

- Συνήθως τα παιδιά αυτά είναι ενεργητικά και υπερδραστήρια καθώς και επιρρεπή σε παραβίαση κανόνων και καταφεύγουν σε αντικοινωνικές συμπεριφορές.
- Είναι ικανά να ξεφεύγουν από δύσκολες καταστάσεις και δεν έχουν ηθικούς ενδοιασμούς ή τύψεις για τις πράξεις τους.
- Από έρευνες που έχουν γίνει παρατηρείται ότι τα αγόρια εμπλέκονται περισσότερο σε περιστατικά σωματικής βίας σε σύγκριση με τα κορίτσια, τα οποία φαίνεται να εμπλέκονται πιο συχνά σε περιστατικά λεκτικής βίας.

6.7.3. Θεατές (τα παιδιά που παρακολουθούν την επίθεση)

- Τα παιδιά-θεατές αποτελούν κλειδί στην εμφάνιση του φαινομένου του εκφοβισμού. Η συμπεριφορά τους μπορεί να διευκολύνει ή να λειτουργήσει ανασταλτικά στην εμφάνιση του φαινομένου.
- Οι αναμενόμενες αντιδράσεις των παιδιών-θεατών είναι:
 - Να γελάσουν.
 - Να χαμογελάσουν.
 - Να αδιαφορήσουν.
 - Να μιλήσουν στο διπλανό τους και να σχολιάσουν αυτό που γίνεται είτε θετικά είτε αρνητικά.
 - Να κοιτούν και να μην κάνουν απολύτως τίποτε.

- Σε κάθε περίπτωση εάν ο εκφοβιστής καταφέρει να κερδίσει την προσοχή τους τότε ενισχύουν τη συμπεριφορά του. Στις υπόλοιπες αντιδράσεις, αδιαφορία/απραξία, είτε δε δίνει σημασία είτε εντείνει την επιθετική συμπεριφορά προς το παιδί προκειμένου να «κερδίσει» και αυτούς.
- Από την άλλη πλευρά συγκεκριμένες αντιδράσεις επηρεάζουν σημαντικά το παιδί που δέχεται εκφοβισμό. Το γέλιο, το χαμόγελο, η αδιαφορία και η απραξία ενισχύουν τη μοναξιά του παιδιού και σε ένα δεύτερο επίπεδο την επιβεβαίωση της πράξης του παιδιού που εκφοβίζει ενώ ενισχύει την ενοχή του παιδιού-θύματος.

6.8. Τα σημάδια του εκφοβισμού

6.8.1. Αντιμέτωπιση του παιδιού – Θύματος

Είναι δύσκολο να αναγνωρίσεις ότι ένα παιδί είναι θύμα εκφοβισμού καθώς οι πληγές στο σώμα είναι σπάνιες. Είναι πιο συχνό να παρατηρηθούν αλλαγές στη συμπεριφορά, όπως ανασφάλειες, λύπη, συχνή απουσία από το προσκοπείο καθώς και η επιθυμία να κάνει κακό σε άλλο παιδί. Τα θύματα εκφοβισμού χρειάζονται την υποστήριξη των βαθμοφόρων τους και χρειάζονται να νιώσουν ότι μπορούν να τους εμπιστευτούν.

Τα σημάδια ότι το παιδί είναι θύμα εκφοβιστικής συμπεριφοράς:

- Έχει μειωμένη διάθεση ή άρνηση να παραβρεθεί στο χώρο όπου γίνεται το φαινόμενο του εκφοβισμού, γι' αυτό και οι αδικαιολόγητες και συχνές απουσίες.

- Παρουσιάζει μια απροσδόκητη μαθησιακή πτώση που αποτυπώνεται με πιο χαμηλούς βαθμούς.
- Καθυστερεί να πάει στο προσκοπείο ή σχολείο και να γυρίσει πίσω στο σπίτι.
- Αρχίζει να αλλάζει τις διαδρομές που ακολουθεί για να πάει στο σπίτι.
- Τα ρούχα του είναι συχνά σκισμένα ή κατεστραμμένα.
- Έχει σημάδια και μελανιές στο σώμα ή άλλες ενδείξεις επίθεσης και αποφεύγει συστηματικά να εξηγήσει πώς συνέβησαν.
- Ζητάει συχνά χρήματα από τους γονείς του γιατί χάνει αυτά που του δίνουν εξαρχής καθώς επίσης χάνει συχνά προσωπικά του αντικείμενα.
- Αρνείται να συμμετάσχει σε εκδηλώσεις ή άλλες δραστηριότητες.
- Παρατηρούνται ξαφνικές αλλαγές στη συμπεριφορά και στη διάθεσή του.
- Συχνά παραπονιέται για ψυχосωματικά προβλήματα.

6.9. Πρόληψη

Για την πρόληψη του εκφοβισμού και της βίας στο προσκοπείο, ο βαθμοφόρος πρέπει:

- Να συζητά με τους προσκόπους του για τα δικαιώματά τους και τους κανόνες συμπεριφοράς στο προσκοπείο.
- Ενισχύει τις σχέσεις μεταξύ όλων των μελών με ανοικτή επικοινωνία, τοποθέτηση ξεκάθαρων ορίων συμπεριφοράς και υιοθέτηση δημοκρατικών τρόπων επίλυσης διαφορών.

- Να ενθαρρύνει την ειρηνική διευθέτηση των συγκρούσεων, τις τεχνικές διαπραγμάτευσης, τονίζοντας τη σημασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, της ισότητας και της αλληλεγγύης.
- Να μιλήσει σε όλα τα μέλη της ομάδας του για τον εκφοβισμό και να τα βοηθήσει να δουν μία τέτοια κατάσταση από τη σκοπιά του θύματος.
- Να αποτελεί θετικό πρότυπο.
- Να παρέχει από νωρίς στους προσκόπους κατάλληλους τρόπους έκφρασης της επιθετικότητας (όπως τα αθλήματα, οι τέχνες ή οποιαδήποτε άλλη δραστηριότητα που επιτρέπει απελευθέρωση ενέργειας) και ανάλογες ευκαιρίες για επιτεύγματα και καταξίωση).
- Να ενισχύει τη φιλία μεταξύ των προσκόπων και να αναδεικνύει την αλληλεγγύη της παρέας και των φίλων.
- Να ευαισθητοποιεί τους γονείς για το πρόβλημα, στις ατομικές και στις ομαδικές συναντήσεις.
- Να αντιμετωπίζει τις αιτίες απομόνωσης και περιθωριοποίησης των προσκόπων.
- Να δείχνει ιδιαίτερο ενδιαφέρον για την ένταξη στο σύνολο των νεοφερμένων μελών.
- Να ασκεί ουσιαστική εποπτεία των χώρων του προσκοπέιου ή κατασκηνωτικών χώρων στους οποίους είναι πιθανό να εκδηλωθεί περιστατικό εκφοβισμού και βίας μεταξύ των προσκόπων.

- Να γίνεται μία προεργασία για τους κινδύνους που μπορεί να επιφυλάσσουν διάφορες δραστηριότητες.
- Να γίνεται σωστή επεξήγηση των δραστηριοτήτων έτσι ώστε να υπάρχει μια ομοιομορφία στον τρόπο εκτέλεσης του παιχνιδιού.
- Να γίνεται μια σωστή επεξήγηση για την ασφαλή αποχώρηση ή έξοδο από κάποιο παιχνίδι (Safe Exit).
- Να μη δείχνει ανοχή σε οποιαδήποτε ενέργεια ή μορφή βίας.
- Να αναφέρει περιστατικά που εμπεριέχουν ενέργειες ή μορφές βίας.
- Είναι αναγκαία η διαρκής παρότρυνση και υποστήριξη των γονέων για την ενεργό συμμετοχή και συνεργασία τους με το προσκοπέιο.

6.10. Τακτικές κατά του εκφοβισμού

Οι τακτικές κατά του εκφοβισμού εξασφαλίζουν πως όλα τα παιδιά και οι νέοι έχουν το δικαίωμα της προστασίας από όλες τις μορφές σωματικής, ψυχολογικής και συναισθηματικής βίας. Μια τέτοια πολιτική προσπαθεί να διασφαλίσει, στο μέτρο του δυνατού, την αποτροπή όλων των ειδών εκφοβισμού μεταξύ των μελών ενός οργανισμού νεολαίας. Κάθε οργανισμός θα πρέπει, λοιπόν, να έχει σε εφαρμογή μια συγκεκριμένη πολιτική κατά του εκφοβισμού.

Το προσωπικό και οι εθελοντές θα πρέπει:

- να είναι ενήμεροι για τα πιθανά προβλήματα που μπορεί να δημιουργηθούν από τον εκφοβισμό.

- να είναι σε ετοιμότητα να αναγνωρίσουν σημεία εκφοβισμού, παρενόχλησης ή διάκρισης.
- να αναλάβουν δράση ώστε να αντιμετωπίσουν τέτοια συμπεριφορά, όταν συμβεί, ακολουθώντας τις κατευθυντήριες γραμμές της πολιτικής της οργάνωσης.
- να παρέχουν τη δυνατότητα σε παιδιά, νεαρά άτομα και ενήλικες να αισθανθούν αρκετά άνετα, ώστε να καταδείξουν συμπεριφορές ή αντιδράσεις που δεν τους αρέσουν.

6.11. Αντιμετώπιση

Ο βαθμοφόρος για την άμεση αντιμετώπιση περιστατικών εκφοβισμού και βίας στο προσκοπέιο πρέπει:

- Να αναπτύξει ικανότητες καλού ακροατή. Ακούτε πραγματικά αυτό που έχει να σας πει το παιδί.
- Να διαβεβαιώσει το παιδί-θύμα ότι «δεν ευθύνεται το ίδιο για ό,τι έχει συμβεί».
- Να του θυμίσει ότι το νοιάζεται και ότι ο βαθμοφόρος μπορεί να το προστατεύει.
- Να του πει ότι τα πράγματα μπορούν να αλλάξουν μόνο αν «σπάσει η σιωπή» και να εξηγήσει ότι η κοινοποίηση των περιστατικών εκφοβισμού και βίας στο προσκοπέιο δεν αποτελεί «κάρφωμα».

- Να αναλάβει να διερευνήσει το θέμα και να προσεγγίσει το θύτη ή θύτες και να εξηγήσει ότι οι μορφές βίας εντός του προσκοπέιου δεν είναι αποδεκτές ούτε σωστές.
- Ανάλογα με τη μορφή βίας να λάβει τα ανάλογα μέτρα.
- Να συζητήσει το γεγονός στην ομάδα του ως κάτι σοβαρό και ως ευθύνη όλων.
- Να κινητοποιήσει την αλληλεγγύη των παιδιών.
- Να προτείνει στο παιδί και στην ομάδα του πρακτικούς τρόπους για την αντιμετώπιση δύσκολων καταστάσεων.
- Να ενημερώσει αμέσως τους γονείς του παιδιού.
- Να ενημερώσει παράλληλα την ομάδα των βαθμοφόρων και τον Αρχηγό του προσκοπέιου του.
- Εάν κρίνεται αναγκαίο, να ζητήσει τη βοήθεια ενός ειδικού ψυχικής υγείας.
- Να ακολουθήσει την πολιτική καταγραφής των συμβάντων, διορισμού υπεύθυνου βαθμοφόρου με συγκεκριμένες αρμοδιότητες, παρακολούθησης των διαδικασιών αντιμετώπισης.
- Να συνεργαστεί με τους γονείς για ενημέρωση κατά της βίας και παράκληση όπως βοηθήσουν και εκείνοι στην αντιμετώπιση του προβλήματος.
- Επιμόρφωση των βαθμοφόρων που δεν είναι ενήμεροι για το πρόγραμμα "Safe from Harm" για τη σωστή διαχείριση του οποιοδήποτε προβλήματος.
- Να αποφεύγει τη συνάντηση θύματος και θύτη για να λύσουν ήρεμα τις διαφορές τους, καθώς μια τέτοια πρόταση ενέχει τον κίνδυνο να

επανατραυματιστεί το θύμα κι ο δράστης να βρει την ευκαιρία να εδραιώσει την υπεροχή του.

6.12. Ηλεκτρονικός εκφοβισμός

Τα νέα μέσα γίνονται όπλα στα χέρια νέων που επιδιώκουν τη συναισθηματική εκμηδένιση των συνομηλίκων τους.

Θεωρείται μια από τις σοβαρότερες μορφές εκφοβισμού αφενός γιατί το θύμα αδυνατεί να απαλλαγθεί από το θύτη αλλά και να τον ταυτοποιήσει και αφετέρου γιατί η τεχνολογία επιτρέπει στο θύτη να παρενοχλεί το θύμα ανώνυμα. Ο ηλεκτρονικός εκφοβισμός περιλαμβάνει την αποστολή ή δημοσίευση απειλητικού ή υβριστικού υλικού, φωτογραφιών ή βίντεο τα οποία έχουν τραβηχθεί χωρίς τη γνώση ή συγκατάθεση του θύματος τα οποία αποστέλλονται στο ίδιο το θύμα ή κυκλοφορούν μέσω ηλεκτρονικού ταχυδρομείου, από υπηρεσίες που παρέχουν τα κινητά τηλέφωνα (SMS, εφαρμογές), και από διαδικτυακούς τόπους κοινωνικής δικτύωσης (Facebook, Twitter) και ανάρτησης βίντεο (YouTube). Περιλαμβάνει επίσης την χρήση ή παραποίηση των προσωπικών δεδομένων κάποιου ατόμου (υποκλοπή ταυτότητας και αναρτήσεις ως το θύμα). Αυτό το φαινόμενο πρόκειται για ηθελημένη δραστηριότητα με αποδέκτη το θύμα το οποίο μπορεί να μη γνωρίζει προσωπικά ο θύτης, αλλά να λειτουργεί, ως ενδιάμεσος, εκτελώντας εντολές άλλων που δρομολογούν τον εκφοβισμό.

6.12.1. Επιπτώσεις του Ηλεκτρονικού Εκφοβισμού

- Η αυτοεκτίμηση των θυμάτων κλονίζεται και διακατέχονται από ιδιαίτερα αρνητικά συναισθήματα (θυμό, θλίψη και φόβο). Οι ειδικοί το αποκαλούν «κοινωνικό θάνατο».
- Τα θύματα εκδηλώνουν συμπεριφορές όπως αποφυγή του σχολείου ή του προσκοπέιου, οδηγούνται στη σχολική αποτυχία.
- Αντιδρούν στο στρες που βιώνουν είτε υιοθετώντας βίαιη συμπεριφορά εναντίον των άλλων ή ενάντια στον εαυτό τους (αυτοτραυματισμός, αυτοκτονία).

6.12.2. Σε περιπτώσεις ηλεκτρονικού εκφοβισμού συνιστάται το Θύμα:

- Να μοιραστεί το γεγονός με κάποιον ενήλικα και να του επιτρέψει να βοηθήσει.
- Να μην απαντά στον εκφοβισμό.
- Να μπλοκάρει ηλεκτρονικά το θύτη.
- Να κρατά αρχεία ή να εκτυπώνει τα μηνύματα που λαμβάνει.
- Να δημιουργήσει νέο ηλεκτρονικό λογαριασμό ή να αλλάξει αριθμό κινητού τηλεφώνου.

7. Σχέδιο Δράσης

Οποιοδήποτε περιστατικό σχετίζεται με οποιαδήποτε μορφή βίας και κακομεταχείρισης μέλους του Σ.Π.Κ, όσο ασήμαντο κι αν φαίνεται όταν συμβαίνει, θα πρέπει να αναφέρεται άμεσα στον Γενικό Έφορο. Καμιά πληροφορία δεν θα πρέπει να αποκρύπτεται ή να αλλοιώνεται. Ο κύριος στόχος είναι η ασφάλεια των παιδιών/νέων στο περιβάλλον του Σ.Π.Κ.

ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΑΝΑΦΕΡΕΤΕ ΤΟ ΣΥΜΒΑΝ ΟΧΙ ΝΑ ΤΟ ΔΙΕΡΕΥΝΗΣΕΤΕ!!!

Διαδικασία που ακολουθείται σε περίπτωση ισχυρισμού ή υποψίας βίαιης συμπεριφοράς εναντίον παιδιών/νέων:

Ο Γενικός Έφορος σε συνεννόηση με τον οικείο Επαρχιακό Έφορο και τον Αρχηγό Συστήματος πρέπει να λάβουν δράση εντός 24 ωρών από το περιστατικό.

ΣΥΜΠΛΗΡΩΣΤΕ ΤΟ ΕΙΔΙΚΟ ΕΝΤΥΠΟ

- Ημερομηνία, ώρα, γεγονότα, παρατηρήσεις (ακριβής μεταφορά λεχθέντων αν αυτό είναι δυνατό).
- Ατομικά στοιχεία του παιδιού/νέου και του γονέα/κηδεμόνα
- Υπογράψετε και αποστείλετε το ειδικό έντυπο στον Γενικό Έφορο, οικείο Επαρχιακό Έφορο και Αρχηγό Συστήματος.

ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΗΣΤΕ ΑΜΕΣΑ ΜΕ ΤΟΝ ΓΕΝΙΚΟ ΕΦΟΡΟ

ΤΗΛ: 22663587 και 22662875

- Ενημερώστε άμεσα τον Γενικό Έφορο για το περιστατικό.
- Αναφέρετε όλες τις πληροφορίες χωρίς να αλλοιώσετε ή να αποκρύψετε το οτιδήποτε.

ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΗΣΤΕ ΜΕ ΤΟΝ ΑΡΧΗΓΟ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ

- Ενημερώστε τον Αρχηγό Συστήματος για το περιστατικό και δώστε του όλες τις πληροφορίες για το περιστατικό χωρίς να αλλοιώσετε ή να αποκρύψετε το οτιδήποτε.

Ο ΑΡΧΗΓΟΣ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΕΙ ΜΕ ΤΟΝ ΟΙΚΕΙΟ ΕΠΑΡΧΙΑΚΟ ΕΦΟΡΟ

- Ο Αρχηγός Συστήματος ενημερώνει τον οικείο Επαρχιακό Έφορο για το περιστατικό χωρίς να αλλοιώνει ή να αποκρύπτει το οτιδήποτε.

ΧΕΙΡΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΠΕΡΙΣΤΑΤΙΚΟΥ

- Ο Γενικός Έφορος σε συνεννόηση με τον οικείο Επαρχιακό Έφορο και τον Αρχηγό Συστήματος εντός 24 ωρών από την καταγγελία του περιστατικού θα πρέπει να αποφασίσουν ως προς τον τρόπο αντιμετώπισης και χειρισμού του περιστατικού.
- Για τον τρόπο αντιμετώπισης και χειρισμού του εκάστοτε περιστατικού θα αποτείνονται για οδηγίες σε αρμόδιες υπηρεσίες, οργανισμούς και συνδέσμους σχετικούς με το περιστατικό.
- Οι οδηγίες αντιμετώπισης και χειρισμού του περιστατικού δίνονται στον Βαθμοφόρο/Μάρτυρα.

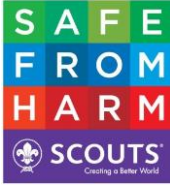
ΑΚΟΛΟΥΘΗΣΤΕ ΤΙΣ ΟΔΗΓΙΕΣ ΧΕΙΡΙΣΜΟΥ ΤΟΥ ΠΕΡΙΣΤΑΤΙΚΟΥ ΠΟΥ ΔΟΘΗΚΑΝ ΑΠΟ ΤΟΝ ΓΕΝΙΚΟ ΕΦΟΡΟ ΣΕ ΣΥΝΕΝΝΟΗΣΗ ΜΕ ΤΟΝ ΟΙΚΕΙΟ ΕΠΑΡΧΙΑΚΟ ΕΦΟΡΟ ΚΑΙ ΤΟΝ ΑΡΧΗΓΟ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ

- Ακολουθήστε κατά γράμμα τις οδηγίες που σας έχουν δοθεί.

Αν το παιδί/νέος βρίσκεται σε άμεσο κίνδυνο λόγω βίαιης συμπεριφοράς πρέπει **ΑΜΕΣΑ** να επικοινωνήσετε με την **ΑΣΤΥΝΟΜΙΑ ΣΤΟ 199**.

Στη συνέχεια πρέπει να ακολουθήσετε την διαδικασία όπως περιγράφεται πιο πάνω.

ΓΙΑ ΕΠΙΣΗΜΗ ΧΡΗΣΗ

Ημερ. Παραλαβής: _____

A/A Αναφοράς: __ / __

ΕΝΤΥΠΟ ΑΝΑΦΟΡΑΣ ΠΕΡΙΣΤΑΤΙΚΟΥ

Στοιχεία Αναφέροντος

1. Ιδιότητα: Βαθμοφόρος Αρχηγός Συστήματος Έφορος
2. Ονοματεπώνυμο: _____
3. Τηλέφωνο επικοινωνίας: _____ E-mail _____

Εμπλεκόμενα Μέρη

1. Ονοματεπώνυμο νέου/παιδιού: _____
- α) Διεύθυνση κατοικίας: _____
- β) Τηλέφωνο επικοινωνίας: _____
2. Ονοματεπώνυμο γονέα/κηδεμόνα: _____
- α) Διεύθυνση κατοικίας: _____
- β) Τηλέφωνο επικοινωνίας: _____
3. Ονοματεπώνυμο καταγγέλλοντα : _____
- α) Διεύθυνση κατοικίας: _____
- β) Τηλέφωνο Επικοινωνίας: _____

Λεπτομέρειες Περιστατικού

1. Χώρος και Χρόνος Περιστατικού:

2. Αναλυτική Καταγραφή

Περιστατικού: _____

ΔΕΙΓΜΑ

Υπογραφή : _____

Ημερομηνία: _____

8. Βιβλιογραφία και σημαντικές ιστοσελίδες

Safe from Harm:

<http://www.safefromharm.eu/>

Υπηρεσία Εκπαιδευτικής Ψυχολογίας Υπουργείου Παιδείας και Πολιτισμού:

http://www.moec.gov.cy/edu_psychology/index.html

Ασφάλεια στο Διαδίκτυο:

http://www.pi.ac.cy/InternetSafety/kindinoi_ekfobismos.html

<http://www.cyberethics.info/cyethics1/>

Εκφοβισμός και Βία:

<http://www.paidiatros.com/children/Sholikos-ekfovismos>

<http://www.hfcbeatbullying.info/en>

http://kidshealth.org/teen/school_jobs/bullying/bullies.html

<http://www.antibullying.eu/>

http://www.coe.int/t/dg4/education/edc/Resources/Beat_Bullying_Videos_EN.asp

Υπηρεσίες Πρόληψης:

http://www.preventionsection.org.cy/grammi_epikoinwnias_info.asp

http://www.childcom.org.cy/ccr/ccr.nsf/DMLindex_gr/DMLindex_gr?OpenDocument

<http://www.domviolence.org.cy/>

<http://www.uncrcpc.org/>

<http://pccpwc.org/gr/eepep.html>

9. Σημαντικά Τηλέφωνα

Σώμα Προσκόπων Κύπρου	22-663587
Δημόσιες Υπηρεσίες	
Γραμμή του Πολίτη	1460
Γραφείο Καταπολέμησης Ηλεκτρονικού Εγκλήματος	22-808200
Υπηρεσία Εκπαιδευτικής Ψυχολογίας Υπουργείου Παιδείας:	
Λευκωσία	22-800740
Λεμεσός	25-822850
Λάρνακας – Αμμοχώστου	24-821363
Ο Επίτροπος Προστασίας των Δικαιωμάτων του Παιδιού	22-873200
Γραφείο Ευημερίας:	
Λευκωσία	22-804608
Λεμεσός	25-804460
Λάρνακα	24-800102
Πάφος	26-306107
Αμμόχωστος (Παραλίμνι)	23-811720
Μόρφου (Ευρύχου)	22-870582

Άλλες Υπηρεσίες

- Οργανισμός Νεολαίας Κύπρου

Τηλεφωνική Γραμμή Επικοινωνίας, Στήριξης και Συμβουλευτικής 1410

- Σύνδεσμος για την Πρόληψη και Αντιμετώπιση της Βίας στην Οικογένεια 1440

- Γραμμή στήριξης παιδιών και εφήβων 116 111

- «Hope for Children» UNCRC Policy Center 22-103234

- Παγκύπρια Συντονιστική Επιτροπή Προστασίας και Ευημερίας του Παιδιού
(ΠΣΕΠΕΠ) 22-441462

- Συμβουλευτική Επιτροπή για την Πρόληψη και καταπολέμηση της βίας στην
Οικογένεια 22-775888

- Κυπριακό Κέντρο Ασφαλούς Διαδικτύου 22-674747 ή 70000116

ΣΩΜΑ
ΠΡΟΣΚΟΠΩΝ
ΚΥΠΡΟΥ

ΓΕΝΙΚΗ ΕΦΟΡΕΙΑ
ΕΦΟΡΕΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΕΩΝ

ΕΓΧΕΙΡΙΔΙΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΒΑΘΜΟΦΟΡΩΝ "SAFE FROM HARM"

ΕΥΡΩΠΑΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΔΑΡΗΝΕ III

SAFE FROM HARM – CYPRUS

<http://www.safefromharm.eu/>

Copyright ©2014

Σώμα Προσκόπων Κύπρου

Κυβερνητικό Κτιριακό Συγκρότημα Ζ 48
Τ.Θ. 24544
1301, Λευκωσία

Τηλ.: 22663587

Φαξ: 22662729

Email: spk@cyprusscouts.org

Web: <http://www.cyprusscouts.org>

Με την οικονομική υποστήριξη του Προγράμματος Δαρηνέ III της Ευρωπαϊκής Ένωσης